

Јаша Машијахов

Дэдэј

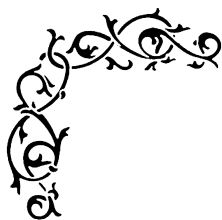

Папе от сыновей

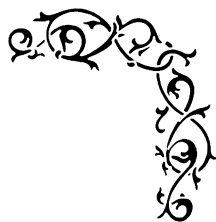

Машијахов Јаша Сионович
1938-2001 с.

Јаша Машијахов

Дэдәј

Москва
2002

**Данная книга не предназначена для
коммерческого использования и
распространяется бесплатно**

Слово о поэте

Наша встреча состоялась накануне смерти, благословенной памяти Яши Машияхова. Он умер в Кубе где родился в 1938 году. Более полувека писал стихи. Замечательные стихи. В перерыве между работой учителя начальных классов и строительных дел мастера, переездов из Кубы в Баку, а затем и в Москву им написаны сотни замечательных поэтических произведений, многие из которых переложены на музыку и стали народными песнями. Лирика Яши Машияхова нашла себе место в татских альманахах Махачкалы, в газетах и в поэтических сборниках Азербайджана. Великолепное знание не только своего, но и азербайджанского языка позволило поэту перевести в стихах полную философского смысла драму великого поэта Азербайджана Самеда Вургуня «Вагиф».

После очередного чтения стихов Яши Машияхова никак не могу согласиться с расхожим мнением, что мы принадлежим к «маленькому народу». Нет, это неверно, ибо мы, горские евреи, есть маленькая часть большого целого, некогда волею

судьбы разделенного и выброшенного в чужие земли, чтобы пройти через муки ада, но жить надеждой, сохранить веру и свой гордый дух. На какой бы земле не жили наши предки в течение многих столетий своих странствий: в Кубе или в Дербенте, в Кайтагской долине (Дерей Гатте) или в долине Сунжи-реки, они любили эту землю - кормилицу, прикипали к ней сердцем, воспевали ее в своих песнях и оплакивали, когда снова, в который раз, были вынуждены ее покинуть.

Таким певцом - пылким, бесконечно влюбленным, по-сыновьи нежным - стал для своей Кубы Яша Машияхов, великолепный поэт-лирик, сердце которого, как сверхчувствительный прибор, не может оставаться равнодушным к судьбе своего народа, ко всему, что имеет общечеловеческое значение.

Мы познакомились с Яшей Машияховым четверть века назад, и он покорила меня сразу и навсегда. Вдохновенно, с присущим ему тактом, он читал свои стихи. Рассказывал о том, что послужило причиной к их написанию, и его размышления о жизни, людях и событиях невольно выдавали в нем человека

мудрого, не заурядного, подчеркивали широту его взглядов и образность мышления. Но самое главное, меня обрадовали уносящие на Восток стихи, сочные, спелые, как созревшие сливы в саду, написанные прекрасным народным языком и, казалось бы, на давно известные темы.

В самом деле, о любви написаны тома. Великие классики посвятили ей свои лучшие произведения, и, кажется, уже вообще нечего сказать и добавить, а вот в стихах Яши Машняхова эти же слова заиграли по-новому, как повернутая к солнцу грань алмаза.

*Горечь бед сменяет жизнь радостью удач,
Чередую снег и дождь, смех и горький плач.
Ты все горести свои можешь мне отдать
Как их в сердце сберегу, знаешь только ты.*

*На лице твоём пылают всех цветов краса,
На губах - их аромат, на висках - роса.
Да, я жду тебя, спеши ж, медлить ведь нельзя,
Как в тоске я погибаю, знаешь только ты.*

(Перевел В. Портнов)

Или же:

*Целый мир - тебе дарю
Знала б, сколько я терплю.
Лишь увидев раз тебя,
В пламени любви горю.*

Когда Светлана Савицкая, наша славная космонавтка, совершила свой геройский полет, Яша Машияхов посвятил ей стихи. Нет, не ради очередного восхваления, а с неожиданно новых позиций, с чисто житейских, можно сказать, женских, материнских... - мол, она прилетела туда, чтобы растопить эту безжизненную, оледеневшую планету и вдохнуть в нее жизнь...

*В своем сердце ношу я мечту
Материнским теплом обогреть
Ледяную планету вот эту,
Чтоб проснулась она ото сна.*
(подстрочник)

Или же его отклик после посещения горы Машук - места дуэли великого поэта М. Ю. Лермонтова. К сожалению, это и ряд других его стихов еще не нашли своего переводчика,

но подстрочники двух четверостиший выглядят так:

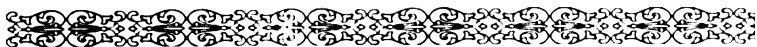
*Здесь упал он в черноту и в холод,
Здесь прострелено сердце поэта,
Здесь, говорят, девушка-черкешенка
В знак траура обрезала свои дивные косы.*

*Я хотел пойти по той же тропе поэта,
Но вдруг небо заволочло и хлынул ливень
Видно, храня в себе скорбь по поэту,
Гора Машук снова справляла тризну.*

Жизнь и смерть, добро и зло, дуализм мира и борьба двух начал не дает поэту покоя. Раненый с детства вестью с фронта о гибели отца, смертью любимой жены восемь лет назад и тяжелой, невосполнимой потерей матери в прошлом году, Яша Машияхов видит смерть в образе отвратительного дикаря с топором в руках.

В подтверждение тому, что эта тема волнует поэта не только сегодня, надо вспомнить о его поэме «Чинара», посвященной всем убиенным, безвременно ушедшим из жизни. Величайшим преступлением считает поэт

лишить другого жизни, ибо человек предназначен покинуть этот мир лишь только естественной, своей смертью. Таково кредо поэта, его жизненная, гражданская позиция, своим творчеством утверждает это.

О чем же поэма? О том, как какой-то «дикарь с топором» вырубил выращенную им с детства чинару. Вернувшись после долгого отсутствия домой, он увидел вдруг распластанную на земле, словно труп, чинару со следами топора злодея на ее теле. Вот завершающие строки поэмы:

*Я прижал ее листья к губам своим
Обнял чинару, прижавшись к ней телом,
Дал ей тепло своего плачущего сердца,
И мне показалось вдруг, что она вздрогнула
И тихо умерла в моих объятьях.*
(подстрочник)

Вообще природе, ее красоте и божественности поэт посвятил значительную часть своего творчества. Снежные вершины, холодные родники и зеленые поляны родной Кубы навсегда запали в его сердце и неотступно преследуют его повсюду. Он воспевает их,

говорит им о любви, делится своими думами, просит прощения, обещает не забыть и вернуться к ним.

«Да, для меня они как живые, в них мое детство, среди них я познал первую любовь, с ними моя жизнь...» - признался однажды поэт. И это не преувеличение, ибо его лирика не только его личная, а общечеловеческая, черпающая в красоте природы новые силы для еще лучших песен.

*Здравствуй, горная река, здравствуй Кудиял!
Над тобою облака легче одеял.
Здравствуй, тополь, помнишь ли,
как в седых почвах
Колыбель мою качал на своих ветвях?
Но скажу тебе по чести, гордый Кудиял,
Сквозь колючую судьбину я к тебе бежал.
Знай, в каком бы чуждедальнем ни был я краю -
Приползу, приду, приеду, чтоб сказать «люблю»!
(Перевел В. Портнов)*

На конкурсе на лучшее поэтическое произведение, посвященное 450-летию великого поэта Азербайджана Мухаммеда Физули, стихотворение Яши Машияхова завоевало

1-е место. И вручая ему заслуженный приз, известный азербайджанский поэт Тофик Байрам сказал:

- Поэзия Яши Мошияхова похожа на чистые, как слеза, родниковые воды Кавказа! Да, можно без преувеличения сказать, что творчество Яши Мошияхова - явление в поэтической литературе горских евреев. Да обретет он покой в Саду Эдемском...

Михаил Дадашев.

Бэдә хәбәр

(Әри јоровурдә шаир Јаша бирормә)

Винирим јәкирә, кофој дүлһорә...
Әз дәрдо, әз гәмо, ихтилот сохдим.
Әз дүл тү кирошдә “Мәһәз догирә”.
Фачиәј әнурә, хүрдәлә сохдим.

Әтү һич шүбһәо, кувәји нә зә.
Тү ки сог-саламат бири ә дуствмә
Ни инбу данүсдә, корһој худорә.
И гәзәб әсәр тү, бәлкә ни омо.

Руза кировунди, һә јавош кәшди
Ә вәтән һәјили ә Гүбә рафди
Һәчәл мүһләт нә до, Гудјала кәшди.
Әз чилидә билог, шәхтәој ән дог
Хәбәр омо “шаир” әз һилом рафди.

Рафди тү әри сал дәдәјә дорә,
Гәл кири говрәрә, хорирә зәрә.
Гисмәт тү нә бисдо гәдүшә зәрә.
Әри хәбәрсүзә һәзизә дәдәј.

И чү бәдә хәбәр лов бисдо әз тү.
Нә омо залума, јазуги ә тү.
И вәхтсүзә һәчәл һаштанки! һәзүр.
Әзчә вәдиromo омо әри тү.

Нәс бурра әгулмә нисдүм ә хүшдә.
Әз гәд дуство әдәм, мә түрә кәшдә
Ә дәрдәвоз әдәм нүшдә вәхүшдә.
Вәләс јаралу мунд, әз шаир хүшдә.

Вәчүрүт әсәр тү, хәһәро дуство.
Хәбәрсүз мунди, әз салмуша күлһо.
Һәрсини чумһошу, гәмлүја дүлһо.
Һорој зәнит Јашара! Ә дүл сухдокор!
Әри тү јос күрди, гонлүјә доһор.

Тү тәмизә инсон, ән гәд хәлг иму.
Дүл тү јә богчә бу, әри һәмәјму.
Зу омо шәхтәо, ә тараф иму
Солмуш бисдо будог, шејријјәт иму.

Дирикәш јәтими, әз хунәј бәбә
Јасириһо әтү гисмәт нә бисдо!
Чү инбисдо! Јә дәһ саликәш һәчи!
Јәсириһо әтү, гисмәт инбисдо.

Рази нисди гили бу, дэр пирэ дэдэј.
Чума рәһи нә бу, килитә дэдэј.
Имоһој гәл күрдэј, әз говрәј дэдэј.
“Әз овһој билочиш тәмизә дэдэј”.

Дэдэј хәбәрсүз мунд, әз хәләф хушдә
Хәләф хәбәрсүз рафд, әз дэдэј хушдә.
И дәрдо һәмәрә лап әдәј күшдә.
Хәбәрсүзә дэдэј, әз хәләф хушдә
·Хәбәрсүзә хәләф, әз дэдэј хушдә.

(09.01.2002 Ушвәһ Ифраим)

Әхири коғоз

Кәшдикәш шәһәрһо кәшдикәш дијһо,
Вәтәнсүз нә күрди јә рузиш гәрор.
Ә һәјкәл чарусдә әри дәдәјһо,
Ә вәтән домунди әхириш бирор.

Јаник Машијахов зәнк сохдә әмә куф-тирәки бијо әри әни китоб јә дү коф нүвүсүм, әз чуммә һәрс омо. Әхи чүтар нүвүсүм дијә Јаша нисд. Бәгдә фикир сохдум: Мәкәр әји һилом даими оморокор бирәними? Рази бисдорум: ихтилоһо, хатирәһо, арзуһој Јашараш әри ә хәлг расундә јә гәрд данусдум.

Әри һәр кәс әји һилом сә коф јадикор мундә. Вәтән, Милләт, Дәдәј... Јаша Машијахов әзу шаирһојмуни ки, әвәз ону јәбојкә бәлкәш нә бисдо. Әнчәг чән гәдәр әруј хори инсон һисдикәр и шеирһош мундәнини:

Дәдәјмә, Дәдәјмә һәзизә Дәдәј,
Әз овһој билоги Тәмизә Дәдәј.

У тә әхир һүмүр хушдәш, гәрд дәдәјә дорә наданусд. Әнчаг гәрд вәтәнә, гәрд хәлг хушдәрә ә зијодировоз до. Вә јәкүмүн

шаир әни милләт бисдо. У ә сәнәт хуш дәрөвөз, ә инсонјәти хушдәрөвөз һәмишә ә дүл гәдүрмәндә инсонһо домундәнини. Әзини кукһо ә 200 сал јәбо оморә.

Офтоји шеириму батмиш бисдо, гәдүрүрә нә данусдим.

Әз хушбәхти һәмишә имурә хубә кукһо, духтәрһојму бири вә инбурузиш һисд.

Доктор Илизаров, Исак Ханук, композитор Шүмшүм Ашуров, Петр (Хаим) Агарунов, Һилил Нисимов, Мәтәтијо Исаков, Мәрдәхәј Мәлкәј Гәјиш, Довит Һәнүко Илизаровһо, Илјас Исмаил оғлу, Симон, Елдар, Тәлһүм Гуршумовһо, Мирзә Хәзәр, Бәбәјхунә Шәлмү, Јаша Машијахов вә башгаһо. Ичиро инсонһо дүлә ә мәшәл чарундә әри хәлг сухундәт. Имурә шаирһош кәм нисд. Бинјәми Исаков, Рамбом Шамаилов, Елдар Гуршумов, Нисон Муса, Симах Шејда, Имту, Шаһин, Сәви, Антон Агарунов вә башгаһо.

Бәһзи шаирһојму һәләш ночог китоб вәдәшәндә бирәт. Әзиниһо, хәрч сохдә анбара китоб вәдировундәки, урә кәлә шаир кујут.

Һәчи нисд:

Иләһәз гумарбазиш китоб мәдәшәнү. Әнчәг хундокор инбуми? Сабирә, Муса Чәлилә, Алмас Илдырымә ә соги, я китобиш нә бири. Әнчәг һәмишә даһи бирәт. Имбуруз Бинјәми, Шәлмү, нә Јашара ә бүтүн һилом әдәт хундә. Мәкәр и шаир-һорә китоб кәрәкими? Әји нәтичәјим ки, әкәр ә шеир мә, фикир на појезија дәрикә, әз дәс ә дәс кәшдә ә бүтүн һилом лов бирәнүт. Нәһ и кејфијәтһо нәдәрикә, әзини китобһо ә сандыг әдәбијати чарусдә ә бинәј зани сәһибу мумунут. Јаша һәмикә хубә рәссам бу. Әкәр у әримү ә шеир Шевченко, Есенин, Мүшвүг букә, ә рәссами Брулјов, Бәһлулзадә, Әзимзадә бу.

Үзејирә анбар хосдәнбу. Шикил әни кәлә даһирә ә масли краскәровоз кәширә ә ев музеји дорәбу. У һәмчинин маетро Нијазирәш, һәнүко нә Мәлкәј Гәјишәш Ә чү зовгово јаратмиш сохдәбу. У сон дәрәчә мәлуматлү, елм вә инчәсәнәт хадими бу. У һәмикә али чәнаб бу. Гимәт һәр кәсә дәгиг мидо, я кофәш јәрсүз, нәзијоди нисохд. Әз дүнјоһ әдәбијати

Һәчи коф сохдәнбу һаштанки и сәнәткаrho һовурrhoюу бирәт. Әз ихтилотrhoюу дүҗмиш ни бисдори. Тәһди мисохдики, јәбојкәш урә вини. Локосүзә инсон бу, јобо ә сәр чој хурдә коф воровунд:

- Год, Һәнрих Һејни һәмишә әз чувур бирәји хүшдә шори сохдәнбу. Әнчәг Мотсарт, милләт хушдәрә пәһәнү сохдәнбу. Әкәр Брулјов ни бисдокә, Шевченко әз гәзомот ни вәдиromo. Украина ичиро шаирә зу вир мисохд. Әнчәг Азәрбајчана јә инсон нә бири ки, Мүшвүг нә Чавидә хилос сохдә тану.

Чү кујум бирор: һәр доврә мәрдrhoюүш, нәмәрдrhoюүш бирәни. Јә папрус сухундә бәгдә пүрси:

- Чүтар оморә әритү Год, чүн Шәлмүји шаир имурә јәбојкәш инбуми? Чүн ишмуни шаирrho һәмишә нәс оморә бирор.
- Ә шинирәhoјмә киро әзу анбара шеир вә појимоrho мунди, һәтта јә драм әсәриш нүвүсди.

Дузи бирор: Шәлмү дижәркун бирә бәгдә нүвүсдәhorә јә боғләмә сохдә ә хәһәр хушдә доробу. Әнчәг хәһәр әз

Һилом зу рафта бәгдә и шеирһош сәһиб-
сүз мунд. Доморүшү Үсүфһәјим у вәхт ә
иронийһоровоз алвар сохдәнбу. Еһтимал
ки и шеирһош, ә тараф онуһо кирошди.
Шаир чәнд салһо бәгдә ә вәтән бирикәш,
әз нүвүсдәһо хәбәр доружор нә бири.
Әзун бәгдә нүвүсдәһојүш тазадан ә дәс
кәссо ә бухов домунди. Һәјат Шәлмү әз
сәр тә пој фачиә бири бирор:
Чумһој ону Һәрсиди бирәбу.

- Һәјф у шеирһорә хундә анбар мараглу
инбисдо.

Әз фикир чиро бу куфдирә пүрси.

- У мәһәниһорә чүтар нүвүсдәј Год. Һәјә-
чансүз шинирә нәс бирә. Тә и мәһәниһо
Һәзур бирә ә Үсүфовоз шәвһо-рузһо нәхи-
сирәјм бирор. Һәмәј әнуһо әри сәс Үсүф
нүвүсдә омори.

- Мәш әри Шәлмү јә шејр нүвүсдәм. Үсүф
әзмә вәкүрди. Виники мәрә куш дошдә
воисдә хунд:

Һәлә әји кәзәли шеир нә шинирәм бирор.
Әз сәс Үсүф бен Ухәј урә хош оморәнбу.
Мә урә коф дорум ки әји шеирһо таза
мәһәниһо мүнүвүсүм. У хәјли шори сохт.

Эз Бинјәми коф воромо.

- Бинјәми кәм нүвүсдә Год, әнчәг чү нүвүсдәкә әз дүл нүвүсдә. Ову дахилијанғы дәри воистәни әкәр Бинјәми дијәш марәґлы бу, овуоровоз әрәғы ху.

Әри Рамбом куфтирәнбу:

- Рамбом дәринә шаири Год, әнчәг ә һүчәт сохдә јәкимуш ову нирасим. Әри Үшвәһ бен Ифраим мукуфди. Үшвәһ тәмизә куки, әз ихтилотһој ону, һәмишә инсон шор бирә.

Эз Мәтәтијо шори сохтәнбу.

- Мәтәтијо тәмизә куки Год. һәм имурә хосдәкор, һәмикә фәхр имуни. Эз хушдә кујим ки, Мәтәтијо Исаков ә Гүбә редактор кор сохдәки әву чәтинә вәхтһо ә нәзники јә сад шеир Јашара ә мәтбуат чан сохдәбу. Даһијәти Мәтәтијош овунчо бирики, әзини таланторә ә вәхтү кәшф сохтә әри хәлг, ә руј вәдировунди. Әнчәг имуш тәхсиркоримки, анбара сурһој појизијәрәш, ән сәнәтәш Јаша ә хушдәрәвоз бәрд.

Худо әзини кукһорә һәрдән овурдәники, һәр кәс хушдәрә шиноху. Эз хубиһој хушдә шор бу, әз хәрәбһо пәшму бу. Нүвүсдәһо,

ихтилотно, кифдирəhoј шаир ингəдəјики,
ə китобho нидору. Иhoрə əри нүвүсдəш жə
ћүмүр вəс ни соху. Гејри ади шəхсијəт бу
һələ иму урə анбар микəшдим.

Гулумho-гуншиho ишму чунмəнит
Əчəhoш һүсдүмкə ишму əнмəнит
У руз ки əзишму мə дур бисдорум.
Дүлмərə ə кишму ə киров норум.

Əлбəтдə əји китоб һəммə нүвүсдəhoј
Јаша нəдəри əнчəг и чүклə зəһмəтлəј кук-
ho ју, əри хəлг иму анбар гимəтлүни.
Иму инбуруз Вəтəнə, Миллəтə, Дəдəјəш
хосдоирə бијо əзу вомухим. Иму инбуруз
шеирəш, сənəтəш, тəмизə дустирəш
нəһajəт мəрдə хуно мүрдəјирəш бијо əзу
вомухим. Худо јəбојкəш ову рəһмəт сохo.
Ихтијор дит јəбојкəш əји китобовоз,
гəдүрмəндə инсонhoј хəлг имурə тəбрик
сохум. Ə һəммə инсонho чун соги арзулə-
миш сохум:
Һəмишə ишмурə хосдəкор:

Год Мухаилов.
04.03.2002 с.

Хосдәнүм инсонһорә

Дэдэј

Чү кујум дэдэјмә салһо зу кирошд,
Е һәјил бисдорум ә коф куш нәдошд.
Дүлмә залум бисдо, дүлтү зу вокошд.
Дэдэјмә-дэдэјмә һәзизә дэдәј.
Әз овһој билочи тәмизә дэдәј.

У кирошдә рузһо фурмиш нәс бирә,
Әјормә офдорә һәр түрә дирә
Хубә рузһош нисдкә әјор овурдәм,
Сипрә мујһојтүрә мә гурбу кәрдом.
Дэдэјмә-дэдэјмә һәзизә дэдәј,
Әз овһој билочи тәмизә дэдәј.

Дүл дэдәј, дүл һәјил еки нәс бирә,
Әвәхтү нә күрдәм мә кофһој түрә.
Вәхт бири вүр сохдәм чофоһој түрә.
Дэдэјмә-дэдэјмә һәзизә дэдәј,
Әз овһој билочи тәмизә дэдәј.

Сәрмә дорд дорикә шәв нә хисирәј,
Дурә сәбәһһорә тү ә чум дирәј.
Мәрә кәлә сохдәј, түллә пир бирәј.

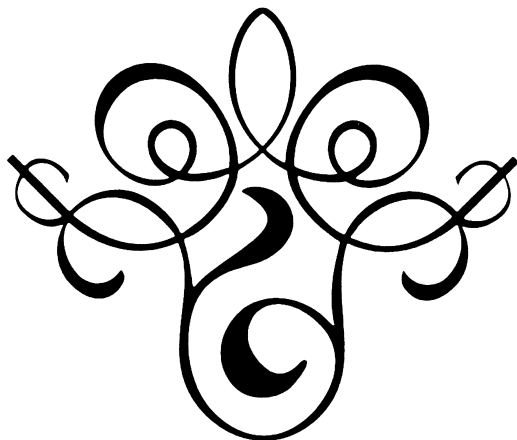

Дэдэјмә-дэдэјмә һэзизә дэдәј,
Әз овһој билоги тәмизә дэдәј.

Јашајум нүвүсдә кофһојмә расди,
Гәрдтүрә нә дорум мә човон һисди.
Имоһој һүмүрмә-рузмәш варасди.
Дэдэјмә-дэдэјмә һэзизә дэдәј,
Әз овһој билоги тәмизә дэдәј.

Губә 1967 с - Москва 1997 с.

Воку дәрмәрә

Ә у сија чумһо бәхдмәрә бәсдүм,
Чәнгәдә вој зәрүм чәндбо кирисдүм,
Тү әримә дүшмә, мә һәлә дустум,
Бијо ә шәвмә тү ә сәбәһмә тү.

Һәрсмә ә чүмһојмә бисдо лап рушум,
Түсүз ә е чикә гәрор нисд нүшүм.
Әз аташ рачитү мә лап һүркмишүм
Бијо ә шәвмә тү ә сәбәһмә тү.

Әз хәјолмә норә насданүм түрә
Дәрдлүјә Јашајүм хосдәнүм түрә.
Бијо пәшму-пәшму воку дәрмәрә.
Диро ә шәвмә тү ә сәбәһмә тү.

Баку 1967 с.

Кирошдә рузһој һәјили

Ә рузһој һәјили салһој һәјили,
Әзсәрмә ләнк шәндә чү зу кирошдит?
Әзу тәлһә рузһо, ширинә рузһо,
Әримә чәнгәдә еоровурд һишдит.

Ә вишәһој Гүбә, ә доғһој Гүбә,
Әришму руз әз руз дүлмә кирисдә.
Әсәр вәлкһој палуд, ә лүкәј вәләс,
Мәрә воруш бирә рихдә војисдә.

Кулһој бәгәлүји, әчәјит ишму?
Чикәј тәлүһошму ә дәсһојмә вә.
Ә чилидә билог, ә вәрфијә дог,
Һәлә сәринишму ә гәд дүлмә дә.

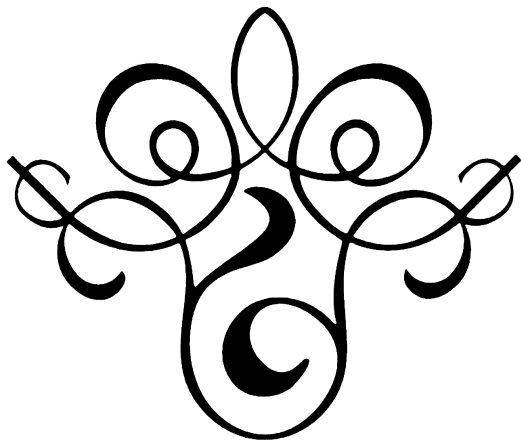
Дү диглә һәрс рихдә у духдәр һишд рафд,
Ә никәрәј “Гудјал” тү шоһод бири.
У кәрмә һәршорә тү һәмишәји,
Бәлкә ә мирвори чарундабири.

Мијом садбо мијом, нозорбо мијом,
Ој Гүбә һич мәһәл нишәнүм түрә.
Әз мәркә вишәһо әз сәр куләһо,
Мијом әри кәшдә һәјилимәрә.

Баку 1968 с.

Түш данусдәни

Ә һисоб нә күрдә киросди рафди,
Мә әз тү лап дурум түш данусдәни.
Оворәј чүмһој тү чәнди-чәндиһо,
Екүмүн мә бүрүм түш данусдәни.

Мәпүрс әзу рузһо, чәнд рузһо киросд,
Васалһо гәд бисдо, томузһо киросд.
Кәјки рача рујтү ә рујмә докошд,
Мә ә болә дәрүм түш данусдәни.

Бијо зимусдујмә, һәминонмә тү,
Сәнгә шән әз дүлтү ә чејронмә тү.
Худојмә тү, тиројмә тү чүнмә тү,
Түсүз хүшкә дорум түш данусдәни.

И һилом е руз дәрд, е руз кејф бирә.
Е руз воруш бирә е руз вәрф бирә.
Әкә дәрд һисдикә, ди дәрдтү мәрә,
Мә сәхдә сур дорум түш данусдәни.

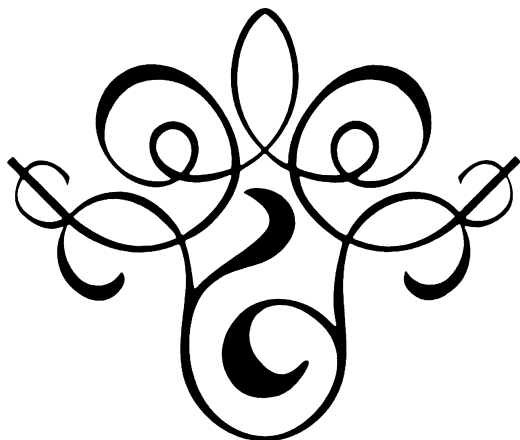

Әвүр рача күлһо ә мујтү вәри,
Шәһһој гүзүлкүлһо ә рујтү вәри.
Зу бијо ә Јаша тәјтә чун дәри,
Нәјојкә мүмүрүм түш данусдәни.

Баку 1965 с.

Рузһошму ә хејрбу никәрәј доги

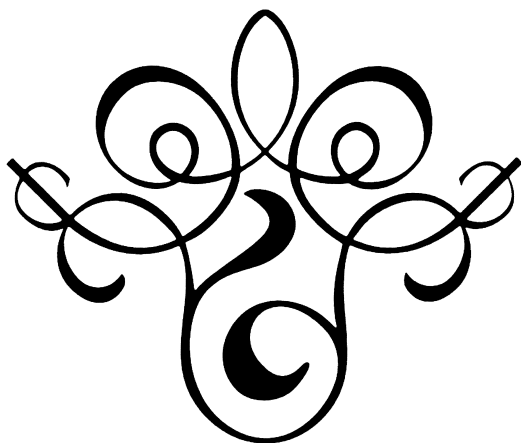
Рузһошму ә хејрбу никәрәј доги.
Хәнәнүјмә дулли буһо дор говоги.
Мәнәвлүја дорһо, шехһој сәбәһи,
Кулһој гүзүлкүли, чинорһој рәһи.
Әз “шоһдог” оморә тәмизә шоһвор,
Јаравуш вишәһо, чәнд палудә дор.
Курундә тәкәржһо, чилидә вәрфһо,
Әдүл һәјилимә домундә һәјфһо.
Чушмәһој сәбәһи, думонһој шәви,
Дузиш әкишмунум, нобукә хови?
Әз ворушһо бәгдә чәрхә ковнәһо,
Нүгрәјә һәсмуһо бирәнгинәһо,
Әз ишму вәкүрдәм хосијәтмәрә.
Дүлмә ә һәр корһо хомуш нәс бирә.
Савза мејдузиһо, руз ишму ә хејр
Һәр әкишму бирә һисдүм бәхдәвәр.
Никәрәј “Гудјал” нәнүј-нәнәммә,
Әчә бисдорумкә дәри ә дүлмә.
Кофһој у духдәрә у шәв шинири,
Сипрә дәсһој әну ә дәсмә дәри
Дорә кофһојмурә әчә нүвүсди?
Әзу шәв бәгдәтә дүлмә кирисди.
-Ә “бәнәвшә билог”, чилидә билог,

Әри сур куфдирә килитә билог.
Е војкәрә хуно тү ә дүлмә дә
Палаши у чүмһо ә овһојтү вә.
Мәсүз тәһно мундә хунәј бәбәјмә,
Мәсүз етим мундә пирә дәдәјмә.
Ә рәһ дәнишири, әз рәһ вомунди,
И чү гисмәт бисдо, тү тәһно мунди?
Гулумһо-гуншиһо: ишму чунмәнит,
Әчәһош һисдүмгә, ишму әнмәнит.
У руз ки, әз ишму мә дур бисдорум,
Дүлмәрә әкишму ә гиров норум!

Баку 1984 с.

Духдәр

Мәпүрс дүлмә һәчи могбун әрчүни.
И дәрдно-һәсрәтно, әнтүни духдәр,
Чәндгәдәј ә һилом рачно һисдикәш,
Сирог мәһббәтмә әнтүни духдәр.

Бијо дүекирә әз чүм нәшәним,
Жирошдә рузһорә әјор дәшәним.
Чон кујим ә еки бијо чон шиним,
Дузә рәһ хосдәји һәчини духдәр.

Һәсрәтә мә ә дүл дошдә ниданум,
Түсүз ә у рәһно кәшдә ниданум.
Әри кәсно түрә һишдә ниданум.
Дүлтү һәчи залум әрчүни духдәр.

Түсүз ә дог Јаша думон вәбирә,
Ә дүлү ләпүрһој дәрјоһ дәбирә.
Жирим дәс екирә руз шәв нәбирә,
Хојим дү екирә әз чуни духдәр.

Баку 1967 с.

Нипүрсүм

Әкәр тү мијојкә ебо е коф ку,
Мујһој хинәји тү ә кәрдән тији.
Әкәр тү мијојкә мәрә мә фурму,
Моку әри гисмәт кумон нисд дири.

Нипүрсүм васали, појизи чүни,
Никујум әз салһо-салһо кирошди
Һәвәли тү бири әхириш түни,
Никујум һәчи дир әрчу вокошди.

Нипүрсүм лиһәји палаши овһо,
Әритү чәнд һово мизәнү дүлмә.
Нипүрсүм әзчә вә локо ә ловһо,
Јашајум, нипүрсүм-нипүрсүм күлмә.

Баку 1967 с.

Шэв гүдүши әну духдәр

Әри гисмәт иму дијә нисд кумон,
Бијовһо рузһорә мәсох шуморуш.
Е шэв һәминони тү әз һәсмүјмә,
Һәсрәт тији сохдәј ә тәһәр воруш.

У шэв бирәнгинә чәсд әз чумһојмә,
Әзу шэв мә фәгир бисдорум күлмә.
Рәһһо чилгәһорә әләг вакүрди
Әритү вој зәрә етимә дүлмә.

И һәсрәт мәкүрү һәсмүһојмәрә,
Кумон нисд ә кучәш әмә расд мијој.
Рәһмәрә имбуру ворушһо, вәрфһо,
Инсофсүз имбоши ә ховмәш нијој.

Јаша и дәрдһорә кәширә чәтин,
Екүмүн хосдәјмә тү бирә-бирә.
Ә е гуш чарусдә пар зәрә мурај,
Тү һәрүс имбоши мә, дирә-дирә.

Баку 1964 с.

У мәнкијә шәв

У рача дәшорә кәширә әз дәсмә,
Мә дијә һич нијом, куфдирә рафди.
Нә омо нәфәсмә, нә омо сәсмә,
Ә у мәнкијә шәв чү корбу сохди.

Ләпүр рафда појтү ә у чилгәһо,
Мәһәни һәсрәти әдәј нүвүсдә.
Е һилом мүһбәтә бәрди әчәһо,
Рәһтүрә әримә гәләт вәнгәсдә.

Әки дүл вокунум бурбун әмә рәһ,
Күлһо-гүзүлкүлһо әз тү киләји.
Әри газһој чүшмә вүр бирә сәбәһ.
Мә амбар сонхүрдүм, түсүз бирәји.

Ә мәсүз бәхдәвәр, ә рача гисмәт,
Екүмүн гәлпәрә дүл әз тү дири.
Тү еоровурд һишдә и дәрд и һәсрәт.
Әримә ә һилом тутунә бири.

Баку 1964 с.

Түрә-түрә дирәнки

Зүм-зүм сохдә билогһо,
Һәрбој түрә дирәнки.
Думон вүр сохдә догһо,
Һәрбој түрә дирәнки.

Шәх никәрә ләс бирә,
Ә гәд вәлкһо сәс бирә.
Һәммә ә һәвәс бирә,
Һәрбој түрә дирәнки.

Әвүр һилом рач бирә,
Түрә-түрә дирәнки.
Рач-рачһош бирач бирә,
Һәрбој түрә дирәнки.

И һилом һәммә әнтү,
Түрә хәбәр нисд әзтү.
Ки нибу ошуг әтү,
Һәрбој түрә дирәнки.

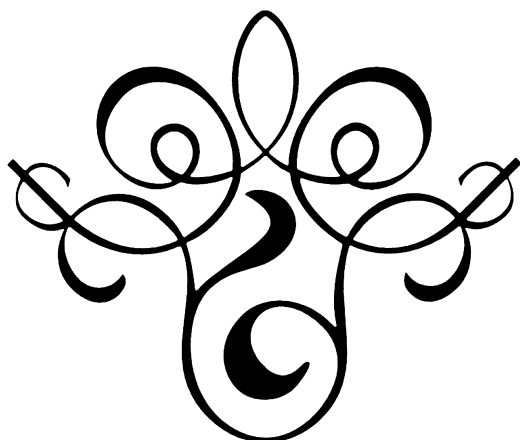

Хуб нисд һич дәрдлү бирә,
Јаша хосдәни түрә,
Е һомсолә ди урә,
Һәрбој түрә дирәнки.

Баку 1969 с.

Рачи тү

Тү е хубэ духдэр эн кучэјмуни,
Чүмтү сижәһ, гоштү сижәһ рачи тү,
Ә бәнд норә у шәлгәмә мујһорә,
Әчун висдо әчә рафдә һәчи тү?
Әхи-Әхи рачи тү.

Үшүгһој кучэјму мәкәрдо түсүз,
Дорһо гүзүлкүлһо дәкәрдо түсүз,
Чилидә билогһош вокордо түсүз,
Әчун висдо әчә рафдә һәчи тү?
Әхи-Әхи рачи тү.

Тү рафта рәһһорә чутам гәл күрүм,
Дәсә әз әтәктү чүтам вәкүрүм.
Дүлмәрә тазадан әки бәхшә дүм.
Әчун висдо әчә рафдә һәчи тү?
Әхи-Әхи рачи тү.

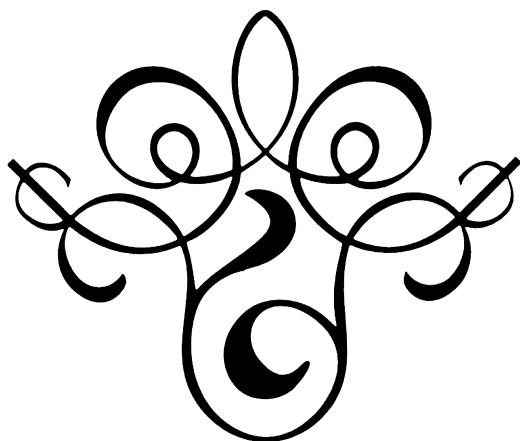
Әрәһтү кәширәм чәнгәдә чофо,
Әјортү нисд бәкә дорәјмһо кофһо?
Мәјил мәрә кујум түрә бијбофо.
Әчун висдо әчә рафдә һәчи тү?
Әхи-Әхи рачи тү.

Әз нумтүрә күрдә Јаша вомунди,
Дүлмә парча-парча ә рәһһо мунди.
Кумонмә ә пәсәј доғһо домунди.
Әчун висдо әчә рафдә һәчи тү?
Әхи-Әхи рачи тү.

Баку 1964 с.

Әри чинор баллада

Ә сәјмүн класс дәри,
Әз дүли шори-шори,
Е чинор кошдәбүрүм,
Чәнд салһо дошдәбүрүм.
У рузбәруз буј вошәнд,
Ә булудһо лүкә шәнд.
Шәвһо нәнүј-нәнәм хунд.
Сәбәһһо мәһәни мухунд.
Вәлғоју чүмүсдәнки.
Коф сохдәнбу һәшданки.
Һәр сәхдә кәрми бирә,
Шунә мизә сәрмәрә,
Хиникә шохвориһо,
Сәринә ворвориһо.
Чәнд һәјилһо ә еки,
Ә вишәһо рафдәнки,
Урә дирәнки әз дур,
Рәһорә нисохдим вүр.
Әри рәһәт кәшдәјму,
Әри дуз вокошдәјму
Чинор рәһ бурбундәнбу.
Дүләкәрми дорәнбу...
Мукуфдурум ә Ләлә

Ә Абрашка ә Ѓәјкә
Ә Нәтәнил дәнишит
Һүндүри чинормәрә,
Лап әз дурһо винишит.
- Ѓәчи кирошд чәнд салһо,
Мәһәл дур бирә омо.
Варасдим школәрә,
Вүр сохдим дү екирә.
Ғәл күрдүм дәдәјмәрә.
Ғәл күрдүм чинормәрә.
Чинор ә дүлмә дәри.
Оморум ә хундәји.
Ворвориһо бирәнкә,
Ә хори вәрф дирәнкә,
Нишинохдум һич кәсә,
Имбисдорум дүлпәсә.
Мукуфдурум ә чәндбо.
Ә вәрфһо-ворвориһо!
Ә чинормә дәс мәзә.
Ә чинормә дәс мәзә.
- Чәнд мәһһо кировундум,
Әз һәсрәти вормундум.
Вокошдум әри дирә,
Ғәзизә чинормәрә.
Чү дүрүмкә хуб имбу,

Чинор ә бог нәвобу
Ә дурази бог иму,
Чинормә ә хори бу.
Чикәј чәнд тәвәр ә јү.
Хүрд-хәшил лүкәһојү.
Рача вәлкһојү зиб-зәрд,
Әзи кәлә нобу дәрд.
Ә вәлкһо лов вонорә
Ғәл күрдүм чинормәрә
Мә синәсов бисдорум
Әз дүлмә кәрми дорум
Дүлмәрә думон вәкүрд.
Чинормә ә ғәлмә мүрд.
- У руз мә дир нәсохдә,
Әз дүл һәрс рихдә-рихдә
Митој чинор ә дүлмә,
Әри офдә һомсолә,
Һолсүз-могбун е тәһәр,
Зу вокошдум ә шәһәр.
Һомсолә кумонсүз бу.
Ә дүлмә думон добу.
Әји шәһәр ә тәһәр чинормә
Чинор нобу.

Баку 1983 с.

Кәдәләј куksәк

Әчә бисдорумкә ә унчо имбу,
И кук гуншиму кәдәләј куksәк.
Әз ки хунәјму нирав сур нибу,
И кук гуншиму кәдәләј куksәк.

Ә пәнчәрәјму һә мидәнүшү,
Әз гулум-гунши һич һәјб никәшү.
Әсәр сокујму шәвһо мүнүшү,
И кук гуншиму кәдәләј куksәк.

Мәһһо кирошди имоһој сали,
Е коф никујү, зувуну лоли.
Кәфиш куфдикә, кофһојү коли,
И кук гуншиму кәдәләј куksәк.

Гирмизи имбу мәрә дирәнки,
Ә рәһ импојү мә кирошдәнки.
Һә әунчо имбу мә вокошдәнки,
И кук гуншиму кәдәләј куksәк.

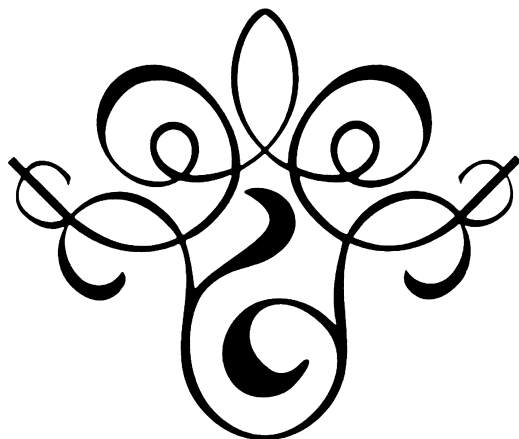

У сәһәт мидав әчә бүрүмкә,
Шәв ә хов мијов руз нәдүрүмкә.
Ә дүл офдорә диртә дүрүмкә,
И кук гуншиму кәдәләј куксәк.

Москва 1999 с.

Тү офдорә әјормә

Мә әзтү дур бирәнки,
Әтү бәмзәр дирәнки,
Дүлмә әрчү вој зәрә,
Кујум әтү ә јормә
Тү офдорә әјормә.

Гушһо мурав мокошду,
Чүммә түрә микәшдү.
У рузһо нивокошду
Кујум әтү ә јормә
Тү офдорә әјормә.

Булут воруш овурдә,
Чүшмә товуш овурдә.
Әки кујум и дәрдә.
Әтү кујум ә јормә
Тү офдорә әјормә.

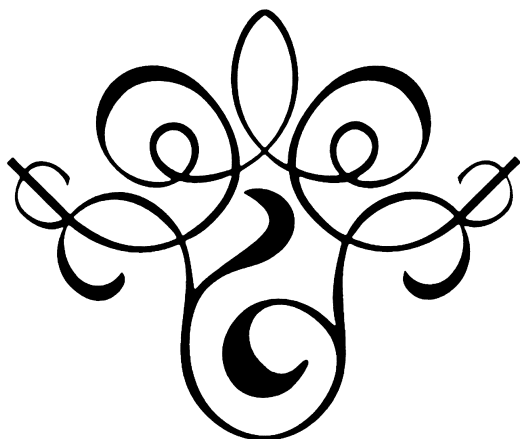
Дәрд дүлмәрә нә дири,
И һәсрәт кәлә бири.
Әримә шәлә бири
Кујум әтү ә јормә
Тү офдорә әјормә.

Јашајум мә тамаруз,
Мүһбәтә күрди учуз.
Дәрд дорәјкәш руз әз руз,
Кујум әтү ә јормә
Тү офдорә әјормә.

Москва 1999 с.

Духдэр дэрбэнди

Ә зувун һәсәл зәрәј,
Ә ловһо шәкәр зәрәј.
Мүјһорә ә бәнд норәј,
Рача духдәр дәрбәнди.

Әримә һәсрәт нори,
Дүлмә онгурә дори
Әкитү лүкә нори,
Рача духдәр дәрбәнди.

Нәгүли гәләј дәрбәнд,
Бүркһојтү чәнд ухһо шәнд.
Ә чүмһојтү бирәм бәнд,
Рача духдәр дәрбәнди.

Әзмә әрчү дур бирәј,
Мәрә ә рәһһо норәј.
Бәлкә кәсә коф дорәј.
Рача духдәр дәрбәнди.

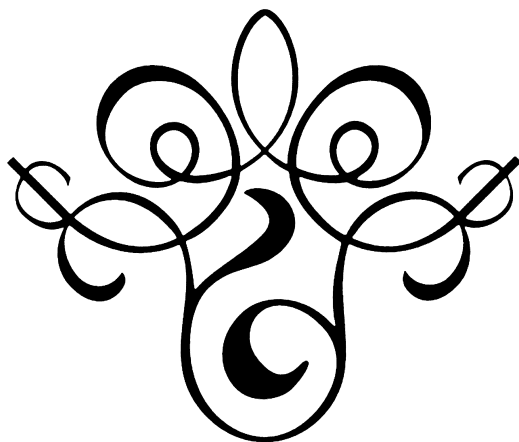

И дәрдмәрә дәрму нисд,
Хиникини кәрми нисд.
Жофһо ә ловмә бәјисд,
Рача духдәр дәрбәнди.

Гошһојтү һәрәлүни,
Һовојмә һоволүни.
Дүл Јаша јаралүни
Рача духдәр Дәрбәнди.

Москва 2001 с.

Дуһор мәһәз

Имоһој доғһорә думон вәкүрди
Имоһој доғһорә думон дәкүрди
Урузһој һәјили әзмә дур бири
Хәндәһо шориһо әзмә дур бири
Дуһорһо вәрфини рәһһо чән күрди
У хубә војкәһој ән дүлмә мүрди
Пој әдәј чәмүсдә әдәм офдорә
Ә Виктор ә Јаник кирит дәсмәрә
Ә Рача духдәрһо ә рујмә хәндит
Рузһо сал бирикәш ә дүлмә дәрит
Әз аташ ловһошму аташ дит мәрә
Офдорәм, әз хори вәкирит мәрә...

.....
.....
.....
.....

Москва 1998 с.

Зэнһој чувур, зэнһој доги

Зу мұхүсү, зу мэхүсү,
Зэнһој чувур, зэнһој доги.
Бэрәкәтлү бирә дәсү,
Зэнһој чувур, зэнһој доги.

Кәлмәһојү ширин шәкәр,
Кәлмәһојү нүкә бәһәр.
Әри һәммә дәдәј-хәһәр,
Зэнһој чувур, зэнһој доги.

Кологоји мидәкүрү,
Ҳәдәтһорә сәхд мүкүрү,
Әз дәрд гунши дәрд мәкүрү,
Зэнһој чувур, зэнһој доги.

Ә хәјол чун хушдә нибу,
Әри шүвәр гәлхән имбу.
Әки һәммә ә тәхт мобу,
Зэнһој чувур, зэнһој доги.

Хуб мухојү ов һәјилә,
Тә һәјилһо кәлә бирә,
Мидомуну әзир шәлә.
Зэнһој чувур, зэнһој доги.

Ә сал довҗо хушә вәчи,
Ә вишә рафд у шох вәнчи
Шәлә овурд хәрә дәчи,
Зәнһој чувур, зәнһој доги.

Ә зуҗбәһо ә диһһо рафд,
Рәһһо кирошд доғһо варафд
Русму војәрд чәнд чиһо бофд
Зәнһој чувур, зәнһој доги.

У чүмһорә ә рәһ докошд,
Мәрдһо әз довҗо нә вокошд.
Јү киснә мунд етимһо дошд,
Зәнһој чувур, зәнһој доги.

Әз сохдә коф һәјб микәшү,
Хуб мәхүсү, хуб мүнүшү
Ә коф кәшо нидәнүшү
Зәнһој чувур, зәнһој доги.

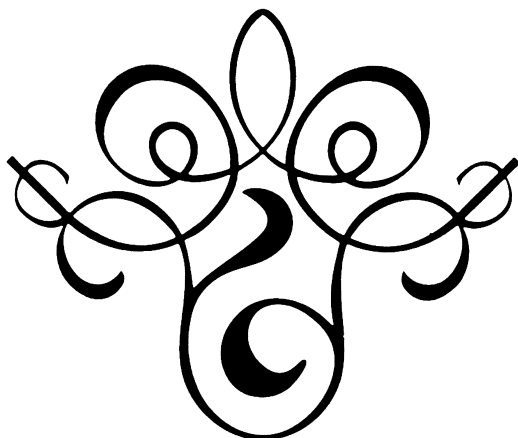
Ә духдәрһо һәјб кәширә
Нун вәкәндә, ков дүширә
У момуху һәр сурһорә
Зәнһој чувур, зәнһој доги.

Ө буру мөрд, ө хунэ зэн
Дүл нэдори өһэр јетэн
Нум бирәнүт әри ватан
Зәнһој чувур, зәнһој доги.

Москва 1999 с.

Е хуби э һилом чэнд хуби норэ

Мэ доғһо кирошдэм, дэрэһо дирэм,
Хубһорэ эз хэрэб данусдэм дирэ.
Э чэнд диһһо бирэм, шәһэрһо бирэм
Воруш куфди мэрэ, вөрф куфди мэрэ.

Әримэ мә һичиш гэзонч нә сохдэм.
Појһојмэ чоләһо, чухурһо дири.
Хэрэбә рузһојмэ эз дуст вирихдэм,
Әчә пој норәмкә һәсонт нә бири.

Бивәхт е ворвори бирикә әкәр,
Әз чэнд бог-богчәһо бирэм дүлпәсә.
Мә сүгди укәји нәкәшдэм һәлә,
Хосдэм эз дүлимә, хосдэм һәр кәсә.

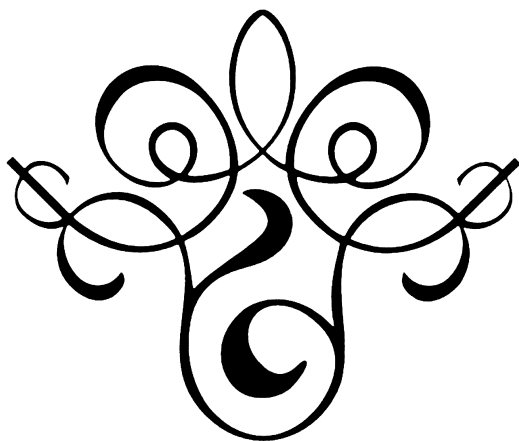
Хубһо амбар һисджәш, хэрәбһо нисд кәм,
Е руз нәбисдоки дүлмә нә кирисд.
Ә пул кәшоровоз вәкирһош дирэм,
Әз рачи зән хүшдә бәхдәвәрһош һисд.

Овһо сајл кирошдә васал бирәнки,
Тәкәрк зимусдуһо тәк-тәк оморә.
Думонһо вүр бирә чүшмә дирәнки,
Е хуби ә һилом чәнд хуби норә.

Баку 1967 с.

Хосдәнүм инсонһорә

Хосдәнүм инсонһорә, хосдәнүм хәлгһорә мә
Әри һиломә хосдә чикә дәри ә дүлмә.
Әчә инсон зијисджә у хориһо әнмәни,
Әчә инсон шорикә у шориһо әнмәни.

Чапарһој новунирә әз сәрһәдһо вәкирим,
Ки ә чәтини дәри әз гул әну тик кирим.
Әз хәндәһој ловһојму бәхшә дим дүекирә,
Шор бошим, шори виним ә еки бирор бирә.

Әри дусти миһточә чүклә хәлгһо амбари,
Ә руј хори чәнгәдә инсонһо ә дәрд дәри.
Ә дүлмә шәһмәләһо, ә дүлмә еловһо дә,
Чәнд хориһо су күрди, имбуруз әдәј сүхдә.

Әјормәни Накасақ, бачарһој Хиросима,
Чәнд әзини Јараһо вәри әји синәјмә.
Күшдүт Муса Чәлилә ә ловү широ вәри,
Говрәј Зоја чәнд сали, һәлә ә дүлмә дәри.

Һәлә әјор имуни кирошдә салһој довһо,
Чәнгәдә игидһо мүрди әри у басгуниһо.

Чәнди рача һәрүсһо чүмү һәрси мундиһо,
Сипрә мујә дәдәјһо чүмү ә рәһ мундиһо.

Довһо хоһо огоһо кушдорит ә кофһојму,
И һилом һисд әнишму, и һилом һисд әниму.
Һиломә бүзүрк сохим, әз довһоһо дур сохим
Иму кук ән хориним, бијојт хорирә дорим.

Баку 1972 с.

Пәшмуни

Әмишә дузирә нәс бирә дирә,
Ә вәхтү нәсданым гәдүр хүшдәрә.
Гәдүр согиорә ночог бирәнки,
Гәдүр чүмһојмурә торик бирәнки,
Гәдүр дустһорә, дуст вир бирәнки,
Әрчү данусдәним, нисд хәбәр мәрә,
Әз нәзник хубһорә насданым дирә.

Баку 1981 с.

Хојим дүекирә

Чү зобуни ә и җилом,
Дү екирә могбун дирә.
Чү зобуни ә и җилом,
Әз дү еки хиник бирә.

Гәллә дүлһо бил тәмизбу,
Әри еки шори хојит.
Ә пәсәј кәс хәрәб могу,
Дустиһорә мүһкәм дорит.

Ә инсонһо шинит мәрә,
И җиломә хојит ишму
Нә хосдимкә дүекирә
Чәтин имбу зијисдәјму.

Баку 1965 с.

Салһој довҫо (Әз поема е тикә)

Салһој довҫо салһој говго
Бәдә рузһо оморобу.
Зимусдуһо дијәш хиник.
Торә шәвһо дијәш торик.
Бәбәсүзһош бәбәсүз бу.
Бәбәлүһош бәбәсүз бу.
Е дәдәјиш нобу дүлшор,
Әсәрүшү вобу һәр кор.

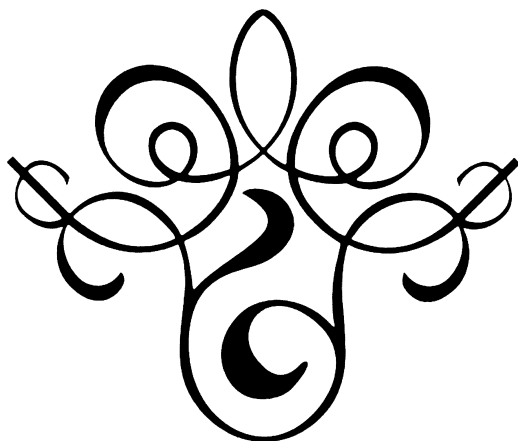
Ә пулһо, молһој ҫилом,
Дүл нәдијә дәдәјмә.
Милләтһој ватанмәрә,
Муно кујо дәдәјмә.
Шүгәм киснә бирәнкиш
Сиројијә дәдәјмә.
Ә чибү пул нәдәриш.
Лап Һоширә дәдәјмә.
Әри гулум-гуншиһо,
Гүзүлкүлә дәдәјмә
Әри һәммәј ән ҫилом
Дузә дүлә дәдәјмә.

Һәр руз чәнд бәдә хәбәр,
Куфд чәнд дәрә, диromo.
Ә чәнд диһ, ә чәнд шәһәр
Параја коғоз омо.
Ој Фашистһо-фашистһо,
Әнчәғ әри бәднуми.
Зәнд ишмурә дәдәјһо.
Чәнд һәрүсһо чүмәрәһ,
Наданусд шәви сәбәһ.
Чәнд војкәһо нимәлит,
Чәнд ловһо бисдо килит.

Баку 1967 с.

Дәрбәнд

Дәрбәнд тү гәдими-гәдими амбар,
Гу чәнд садсалиһо әз тү кирошди.
Чәнди фурмишә сал әзсәртү зә пар,
Салһо ә дуворһо јара вәјишди.

Чәнд чиро бәк омо, е чәнд чиро хон,
Оморут әсәртү садбо-һозорбо.
Чәнд чиро таланчи түрә сохд талан,
Ә борһој дәвәји ә сали чәндбо.

Залумһо-хунхурһо дүшһо ерәги.
Түрә е руз рәһәт нә һүшдүт нүшдә.
Ә чомһој бүрүнчи, әз хүмһој луги,
Хурдүт шороб түрә ә соги хүшдә.

Дәрбәнд тү тәһрифи әз тәһрифиһо
Түрә чобордһоји чәнд игидһоји,
Нумтүрә ә ватан бүзүрк сохдиһо,
Шәтиил, Шәмсулла Јүлбоһорһоји.

Гиног хоһо шәһәр варас тү мәрә.
Әз хокһо сәнгһојтү бәрәкәт рихди.

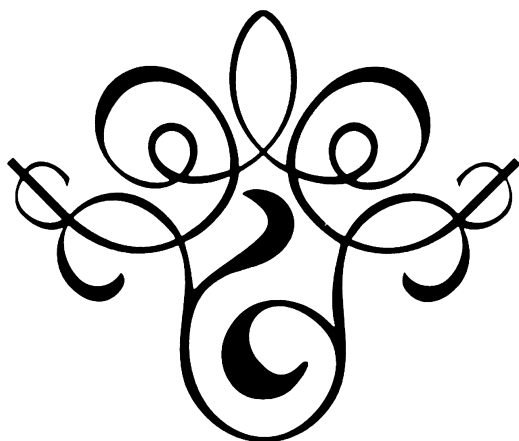

Јогин һәммәј җилом гиног хосдәрә
Чү кујум бәлкәмиш әз тү вомухди.

Тү әһәнк һәвәли гәләбәнду нисд.
Јурундә килитә нәвә ә дәртү.
Әри нәзникә дуст, әри дурә дуст,
Дәрһојтү очуги ә тәһәр дүлтү.

Баку 1979 с.

Ов нәмүрүм
(Әри Х.Д. Авшалумов)

Шими Дәрбәнди ночог бирәбу,
Чәнгәдә мәһәлбу һовоју нобу.
У нә чи хурдәнбу нә хисирәнбу,
Чүм ә хов доромунд һәлбүс дирәнбу.
Шимирә һол нобу, һәр кофү бу чәнк.
Зәнү әз оһ Шими бирәбу лап дәнк.
Һовурһо-һәрмәһһо кура бисдорут
Чәнд чиро докторһо һорој зә уһо,
Чәнд чиро чәрәһһо омо әз диһһо.
У әз кофә-кофһо дијәш бисдо сәхд,
Шими нә дәрму хурд нә чәрәһ шонохд.
- Ә куш әну е сәс омо тү нибири,
Әз “диһ мүшкүл” е рача кук ә рәһ дәри.
Сәс дуз бисдо у рача кук дузиш омо.
Шими дәрбәндирә ов нәмүрүм до.

Баку 1970 с.

Әки Дог «Машук»
(Әри М. Лермонтов)

У инчо офдори ә думон ә чән,
Дүл е кәлә шаир појисди инчо.
Әдәт куфдирәки, е духдәр чәчән,
Муј бурри әритү, кирисди инчо.

Чүтам гимиш омо ә шаир түрә?
Әзу хун ә күлһо локо вомунди.
Гисмәт ән әлчәгһо әлчәгһи бирә.
Ә һилом әз шаир бүзүрки мунди.

- Әз тү рафда рәһһо војисд кирошдә,
Е кәлә сәјл воно, дог думон дәкүрд.
Дәрд әну дуелә ә хүшдә дошдә,
“Машук” әри шаир кујкә овил күрд.

Баку 1967 с.

Духдәр урсижәти
(Әри космонавтка С. Советскаја)

Мә духдәр урсижәти,
Дүлмә һәммә мүһбәти.
Мујһојмә ә ранк сүмбүл,
Ловһојмә ә ранк гүзүлкүл.
Чүмһојмә кип-ковуни,
Сифәтмә тов-товини
Дүлмә һисд дүл пәләнки,
Хориһо кујкә тәнки.
Ә һәсмүһо пој норәм,
Ә кишму вороморәм.
Хиникә планетһо,
Торикә планетһо.
Одомисүз фәгирит,
Гүјкә ә дәрдһо дәрит.
Ә дүлмә е војкә дә.
Әзи дүл духдәримә,
Хиникә хокһошмурә
Војисдә кәрми дорә.

Баку 1985 с.

Дәсһој Фәһлә

Дәсһој Фәһлә әз паладиш нәс домундә,
У сәнг бурра, рәһ дәшәндә нәс вомундә.
У доғһорә мачаруну бог мисоһу,
Чәтиниһош куфджә урә оф нисоһу.

Гранитһош әдәс әну әз мум бирә,
Әһәнк һовун гәд мисоһу һовунһорә.
Ә сәһрәһо шәһәр мүнү бәнд микәшү,
Е руз корсүз бисдожә у дәрд микәшү.

Ә тајкәһо чилидһорә мүдү нәфәс,
Ә дәрјоһһо күрпи мүнү ә дүл һәвәс.
Әз хиники, әз зүһбәһо нә ләрзирә,
Әз дуһорһо микирору нә тәрсирә.

Әчә дәс зә е сәлигә вәди бирә,
Шориһорә ә шориһој ватан дирә.
И рачиһо и хубиһо ән ишмуни
Һүрмәт иму, мүһбәт иму ән ишмуни.

Гофү тәмиз, дүлү тәмиз, рујү тәмиз,
Әз ләһәјү нивәдиров коф кәрәксүз.

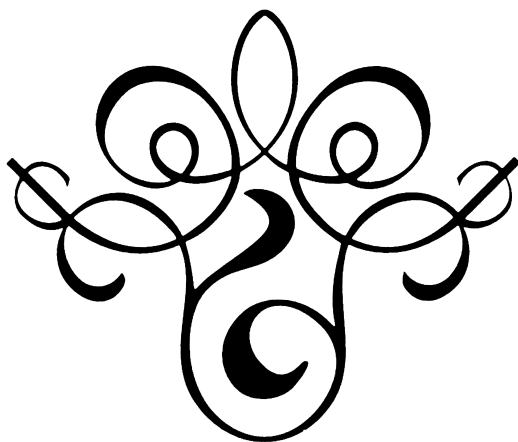

Хәндәһоју әз дүлини шәфди насда,
Әсәр дорә кофһој хушдә дуз појисдә.

Ән ишмуни дирәнимһо јаравушһо,
Ән ишмуни дирәнимһо товушиһо
Һәмишәји әз фәһләһо гәрдхундум мә,
Һәр фәһләрә е вәкири дә ә дүлмә.

Баку 1979 с.

Чорризиho

Ә диh зијисдикә, диh шәһәрмәни,
Андазај гошһојтү дәрдисәрмәни.
Е мәрә нә сохди фәгир у гошһо
Ки уһорә дири әтәһәрмәни.

Нәмәрд һүрмәт нидав, у кор мәрдһоји,
Гисмәт һәммә нибу одомихоһи.
Мүһбәт и һиломә рач сохдәникәш,
Әзу мундәниһо әнчәг дәрдһоји.

Ә доғһо думон вә дәрәһо чәни,
Ә васал шәв нә руз ә еки тәни.
И чү хосдәјини, и чү мүһбәти,
Һәммәј тү ән кәси дәрд тү әнмәни.

Хәрәбә-хәрәб ку, хубһорә хуб ку,
Әрәги-шорәбә кејф һилом моку.
Тү чофә кәширә нәвомундикә,
Рәһәти сохдәјтүш ләзәтсүз имбу.

Сајлһо оморәнки лиһә бирә ов,
Дорһош әри инсон сур дорә мидов

Вэлк дорһо эз дэрэ рихдкә појизи
Зимусду данитки, лап хиник мијов.

Мә пирүм човонүм һәлә насданүм.
Ә мүһбәттүрэвоз мә е дастанүм.
Думон зимусдуји вәрф кура сохдә
Бирәнгинә бәгдә тәжәрһо рихдә

Бүркһојтү ә нәгул дәшәнди мәрә
Әз доғһо дуһорһо фушәнди мәрә
.....
.....

Ә шәһәрһо бирәм ә диһһо бирәм
Әз богһо-богчәһо чү күлһо чирәм
Гәрдхундум әз хәлғһој кәлә ватанма
Чү дэрә вокундәм мә һүрмәт дирәм.

1997 с.

Магистрал «Байкал-Амур»
(пролог эз поэма)

Хунəһој тəхтəји əјон-јон еки,
Хунəһо эз еки лап ə нəзники.
Ə сəр голинə вəрф чəлгəһо тəнки,
Эз чəлгəһо кирор кəлə рəһ вəки.

Рəһ екиш нə офдо чəнд салһо инчо
Хориһо вишəһо кујкə хисири.
Рəһ екиш нə офдо чəнд салһо инчо,
Инчо нəфəс инсон һəлə нəдири.

Əри нəфəс инсон һəсрəти мундə
Бəлкə овһо инчо əзу бəјисди.
Əри е дəс инсон һəсрəти мундə.
Вəлк дорһош ə чилид əзу чарусди.

Сəһибтү чəнд салһо кулокһо бисдо,
Кəшдүт ə синəјтү ə тəһэр бəјгуш.
Васала эз дəстү зимусду висдо,
Нə эз вəрф хејр дири тү нə эз воруш.

Баку 1977 с.

Әрчү хәрәбиһо, ә хубһо бирә
(Әри шаир хәлг иму Исог Ханук)

Салһој чоили кирошдә салһо,
Рәһһојтү әз тәрсә рәһһо кирошди.
Әри ватан иму, әри хәлг иму.
Ә дүлтү чәнгәдә војкоһо дошди.

Тү кәлә шаири әри хәлг иму,
Һәр нүвүсдә кофтү ә дүлһо домунд.
Һәчи куфдурумкә бәлкә дуз имбу,
Дүлә шәһәм сохди әри хәлг сухунд.

Бәгдә вәзифәһо, бәгдә стулһо,
Кор ки чәтин бисдо әз гулү күрди.
Ә хәрәбһош хуби, ә хубһош хуби,
Тү чәнд әлчәһорәш әз чол вәкүрди.

Омо әз әлчәғһо дәрд амбар дири,
Уһо товуширә зулмоти дирә.
Ә сурһој ән һилом мәһтәлүм шаир.
Әрчү хәрәбиһо ә хубһо бирә.

Баку 1968 с.

Ворвориһо кофһојтүрә хундәнүт
(Әри шаир Бинҗаминов Шәлмү И.)

Әз думон шол дәкүрд һүндүрә “Шох-дог”
Ә овил домунди “Бәнәвшә билог”
Әритү никәрәј “Гудјал” кирисди.
И бәдә хәбәрә ә дог нүвүсди.

Дуһор мәһәз чүмү ә рәһ домунди
Күзәт сохди рәһһојтүрә вомунди.
Вор-вориһо кофһојтүрә хундәнүт,
Вор-вориһо ә бог ишму мундәнүт.

Шикилһојтү ә билогһо домунди,
Кәрми дәстү ә лүкәһо вомунди
Әз таза гәләмһо бәһәр нәчирәј
Иһорә дәрд сохдә ә дүл дәчирәј.

Ә һәсрәти Гүбә тү тоб нә дори
Руз ә хәјол дири, шәв ә хов дири
Гисмәт нә бирәјкәш ә хокһој Гүбә
Ә дүл Гүбәјиһо, һәмишә тү дә.

Тү мијој ә Губә васал бирәнки,
Човонә гәләмһо појиз дирәнки.

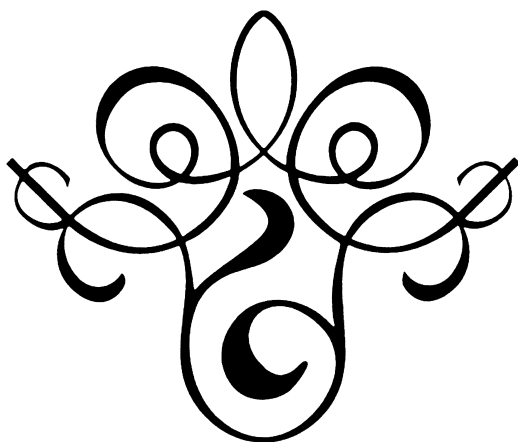

Тү мијој ә “Гудјал” сајл оморәнки
Тү мијој чинорһо норунч бирәнки.

И хәбәртү дәрд овурди әриму,
Кәлмәһојтү еоровурди әриму.
Шәлмү бирор чү нүвүсүм әритү.
Мә Јашајүм мүкүрүсүм әритү
Ә шәјрһојмә мүкүрүсүм әритү.

Москва 2001 с.

Ә һүрмәт еоровурди Раби Шолум

Кәлә мәрдбу раби Шолум
Хубә мәрд бу раби Шолум
Җоф сохдәнки һәјб микәши.
Әз һәјб ә руј нидәниши.
У һәшдодә кирошдәбу,
Әмујһојү вәрф нүшдәбу.
Әз човони е едикор,
Бују дузбу ә һәнк чинор.
Ә корһој хәлг кәрәки бу,
Ә хәјр ә шәр чәһмәт добу.
Әз шориһо шори мәкүрд,
Әз бәдиһо һәг нивәкүрд,
Нә һошир бу ләләј Шолум
Нә косиб бу ләләј Шолум
Чүмү тухбу, нәвсү хуб бу,
Ә пул, ә мол мејллү нобу.
Мәрд-мәрдһо бу раби Шолум
Мәрд-мәрдһо бу ләләј Шолум
Әки һәммә һүрмәтлү бу,
Әки һәммә ә тәхт вобу.
Җофһо мисохд әз сүрх буһо,
Җофһо лугонд әз дәрјоһо.
Әз ов-һәјил бәхдәвәр бу,

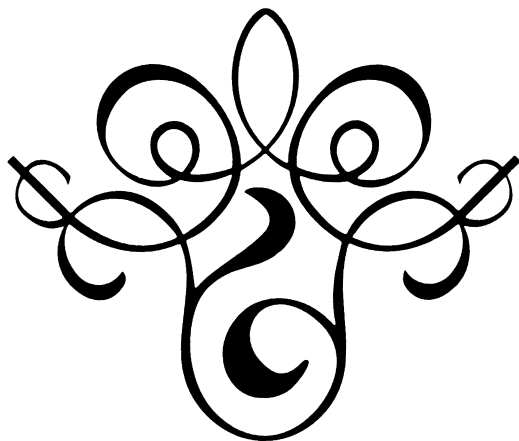

Һәр хәләфү е шәһәр бу.
Чү мукуфди мијовурдут,
Јүрә әдәс микәрдундут.
Әз һәјилһо мисохд шори
Омо нисохд такабури.
Әки косиб-косиб бу, у,
Әки һошир-һошир бу, у.
Әзини бу ләләј Шолум
Әзини бу раби Шолум.

Москва 1997 с.

Әри раби Нәтән

Тү пул нә мол амбар дирәј,
Ә сүфрәһо амбар бирәј.
Әз рабиһо раби бирәј,
Ә чоһили һилом дирәј
Раби Нәтән.

Түрә пул-мол нә фурмунди,
Тү ә хәлг мәрди бурбунди.
Ә сүфрәһој һони нүшдәј
Һони-һошир тү нәкәшдәј
Раби Нәтән.

Мәнкә хуно ружтү тәмиз
Дур нәбирәј әз хәлг е руз
Әз пуллуһо дуст нә күрдәј
Әз екиш пул нә вәкүрдәј
Раби Нәтән.

Ә шәһәрһо хосдүт түрә
Әри кәлә раби бирә
Хуна дорут, мошин дорут
Ә пишојтү пулһо норут
Раби Нәтән.

Нәҗ куфдири нә вәкүрди,
Нум Гүбәрә моҗкәм күрди.
Ә дур нәзник бирәҗ гисмәт,
Һәммә әз тү дири һүрмәт
Раби Нәтән.

Әри Гүбә тү е тәки,
Әри шориһо кәрәки.
Тү әз хүшдә нумһо норәҗ,
Рабиһорә нубо дорәҗ
Раби Нәтән.

Тү точ бирәҗ, точ мумуни,
Тү ә дүлһо мидомуни
Һүрмәт һәммә әкитүни
Мүһбәт һәммә әкитүни
Раби Нәтән.

Москва 2001 с.

Ә Гүбә кирошди Һәјилиһојтү
(Әри бүзүркә кук хәлг иму Илјагуев
Јагуб Јусифович)

Ә Гүбә кирошди Һәјилиһојтү,
Нәнүј-нәнәмтүрә Гудјал хунди.
Кәшдә чикәһојтү у “дәрә богһо”,
Богһој “Лијој Шәлмүш” әјортү мунди.

У шәхһој никәрә у рәһһој вишә,
Динчи Һәјилирә әз дәстү висдо.
Ә воруш васали чарусд у рузһо,
Уһо һәчи вирихд, күрдә нә бисдо.

Кирошд Һәјилиһо овһорә хуно
Уһо вүр бисдорут ә гәд билогһо,
Күрдә нә данусди дијә уһорә
Бәјисд вомунд уһо ә савза богһо.

- Е човон бисдори бујлү бухунлү
Духдәрһо әз јонтү Һәсрәтлү кирошд.
Ки ебо дирикә түрә ә Һилом
Уһо Һәсрәт түрә ә дүл хүшдә дошд.

Ә чүмһојтү мозол вәчәсд һәмишә.
Тү јүнкүлә корһо нә күрди һеч вәхт
Ә гулум-гуншиһо нумтү лап кәлә
Нумтү әз һәјили вәбисдо ә тәхт.

Бәгдә кәлә рәһһо омо ә пишо
Рафди кумәксүз тип-тәһһо рафди.
Чәнд кәлә шәһәрһо гәл күрдүт түрә,
Чәнд чиро бирорһо чәнд дустһо офди.

Уһо хубһош бири хәрәбһош бири,
Тү әри хәрәбһо һич кин нә дошдәј
Ә дүлтү ингәдә инсоф дәбири
Әз һәммә һәјбһошү зәрәј киросһдәј.

Нунсүзә нун дори, пулсүзә пулһо,
Курунди е милләт ә дүштү вомунд
Ингәдә ә һилом хубиһо сохдәј,
Нумтү әзувунһо ә дүлһо домунд.

Тү сохдә хубиһо әз гәдәр зијод,
Дәдәјһо әритү ловоһо хосдә
Чүм нобу ингәдә хубиһо сохдәј
Кенралһо әкитү сәргуз поисдә.

Ә и корһоровоз дәрһојтүш бири,
Әз доғһо һүндүртә тү дәрһо дирәј.
Вәхтсүз ә мујһојтү дониш офдори
Ә дәрһојтүровоз тү тәһно мундәј.

Јағуб бирор, рәһһо һомор нәс бирә
Күрписүзә никәрәһо кирошдәј.
Пулһо-молһо түрә дәкиш нәсохди
Тү мәрд бирәј әгәд хәлғһо нум һишдәј.

Јаша и кофһорә әз дүли нүвүсд
Хубә әз хәрәбһо дирә миданум
Имоһој ә појиз дәри салһојмә
Хубитүрә нә нүвүсдә ниданум.

Москва 2001 с.

Чү ширини нәфәстү
(Әри шаир-хондә Якубов Ушвәһ
Ифраим)

Гушһо әсәс импоју,
Билогһо ләс импоју.
Сәрһәдһо шолум имбу.
Екирәш дәрд-гәм нибу
Тү хундәнки.

Вишәһо әхов мурав
Хори һәсму мүдү тов.
Тәмиз имбу руј хори
Ә һилом имбу шори
Тү хундәнки.

Зимусду васал имбу
Шәләләһо лол имбу
Ә лүкәһо күл моров
Тәбиәт мурав ә хов
Тү хундәнки.

Руј инсонһо шор имбу
Ә еки бовор имбу

Дулһо имбу локосүз
Чар тараф имбу тәмиз
Тү хундәнки.

Вүр мисохим хүшдәрә
Нидајм әчә нүшдәрә
Миофдоним ә нәгүл
Нидобошим ә әгүл
Тү хундәнки.

Дәрдһо әз јор мадарав,
Хәрәбиһо дур мурав.
Дү екирә мухоим
Жофһојму имбу гоим
Тү хундәнки.

Ҳилом һејрон ә сәстү
Чү ширини нәфәстү
Ә дәрдһојму тү дәрму
Бәхшә бирә әриму
Тү хундәнки.

Губә-Хачмаз 2001 с.

Сә шејр әри Тәлһүм Гуршумов
(Таир Гилалович Гуршумов)

Әји һилом нум нори,
Нунсүзһорә нун дори.
Пулсүзһорә пул дори,
Тәлһүм, Тәлһүм ој Тәлһүм.

Тү әри хәлг зивисди,
Ә дәрдһој кәс кирисди.
Дүшмәрә дуст данусди,
Тәлһүм, Тәлһүм ој Тәлһүм.

Әри хәлг шори дирә
Шәһәм сохди дүлтүрә
Тү нә дошди чүнтүрә
Тәлһүм, Тәлһүм ој Тәлһүм.

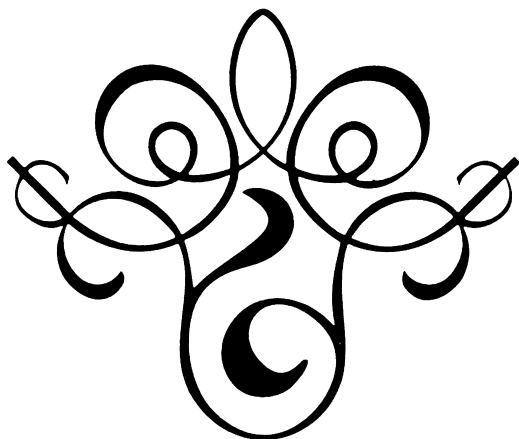
Икид-икидһо бири
Әри һәммә рәһ нори
Хубә дустһо кәм дири
Тәлһүм, Тәлһүм ој Тәлһүм.

Фикирһојмә гәләти
И чү чиро мүһбәти?
И чү чиро гисмәти?
Тәлһүм, Тәлһүм ој Тәлһүм.

Москва мај 2000 с.

Вәрф мијов воруш мијов
Сал әз сал дәкиш мијов
Лиһә палаш имбу ов
Тү әз јор нивадарај.

Догһо думон мәкүрү,
Дәрәһо чән мәкүрү.
Дүлә һәсрәт мәкүрү,
Тү әз јор нивадарај.

Вәрф мијов хиник имбу,
Чүшмәһо торик имбу.
Дүлә һомсолә нибү
Тү әз јор нивадарај.

Тәлһүм, и чү кор бисдо?
Шориһорә гәм висдо
Һилом әдәј кирисдә
Тү әз јор нивадарај.

Москва мај 2000 с.

Чү кужум и җилом һәмишәји нисд,
Тү рафди әз җилом, и җилом кирисд.
Руј ән һәсмүһорә булутһо вәкүрд.
Һүндүрә доғһорә думонһо дәкүрд.

Хәһәрһо бирорһо ә чү руз мунди,
Бәбә һәмишәји ә дәрд домунди.
Рача балаһојтүш ә дәрдһо дәрүт.
Әдәт кәшдә түрә офдә насданут.

Нумазһо вокунди, мисвоһо сохди
Әз гуллуғ ән екиш тү нә вирихди
Чәнди-чәндиһорә ә руз расунди
Әз тү ә и җилом хубиһо мунди.

Мумуни ә җилом ә тәһәр доғһо,
Буј күлһорә хуно ә гәриш богһо.
У бүзүркә нумтү ә ловһо вәри.
Шәкил парчонитү ә дүлһо дәри.

Москва мај 2000с.

Мәним илһамым нәдир

Сәни дүшүнүрәм

Дуруб тәнбөл-тәнбөл чыхдым ејвана?
Жөрүндү көзүмә бағчалар, бағлар.
Елә дүшүндүм ки, бу кечә вахты
Јенә дә көрүшә кәләчәк о јар.

Бахдым сәмадакы улдузларә мән
Сандым көзләриндир көзүмә бахыр.
Ај да нур чиләди үстүмә көјдән
Дедим күлүшүндүр гәлбимә ахыр.

Ағачда јарпағлар пычылдашдыгча
Кечди хәјалымдан көрүш кечәси.
Бир дә гырыг-гырыг мәнә дедијин
“Тәк сәни севирәм инан” — кәлмәси.

Жөрдүм јаваш-јаваш ачылыр сәһәр,
Мәним дүшүндүјүм тамам хәјалмыш.
О илк мәнәббәтим, илк севдијим гыз,
Артыг көлжә кими узагда галмыш.

Губа 1959 ил.

Бармағыма үзүк тах

Һәр көрүшә чыханда,
Дәјирсән:-кәл, сөзә бах
Елчи көндәр анама,
Бармағыма үзүк тах.

Гоһум-гоншу да бизи,
Изләјир сәһәр-ахшам.
Гој онлар да билсин ки,
Артыг нишанланмышам.

- Һеч демирсән севкилим.
Мәнә дүз илгарла бах,
Елә даим дејирсән:
Бармағыма үзүк тах.

Губа 1958 ил.

Үрәжимә ишыг чәк

О тарла дилбәри мантјор оғланла,
Таныш бир чығырда үз-үзә кәлди.
- Сән бүтүн евләрә ишыг чәкмисән,
Кәл, бизим евә дә ишыг чәк:-деди.

Оғлан тез гызкилә јолланды бир баш,
Көрдү һәјәт-бача тамам чил-чыраг,
Јаныр алов кими, јаныр од кими,
Көзәл лампалары шәфәг сачараг.

Көрән нијә мәни чағырмыш о гыз?!
Бәлкә дејиләси вачиб сөзү вар.
Бәлкә әлә салмаг истәмиш мәни?!
Евдә ки чил-чыраг јаныр ишыглар.

Бу дәм аста-аста енди пилләдән,
Инчә додагларла гыз күлүмсәди.
Тарла дилбәринин лал бахышлары
Санки, үрәжимә ишыг чәк:-деди.

Губа 1958 ил.

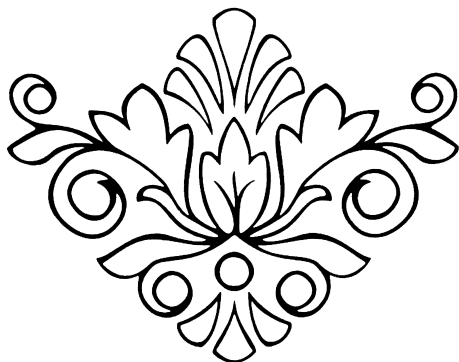

Тохунду

Мәним әнімдәки садә кејимләр,
Дејәсән көнлүнә јаман тохунду.
Сән буну үзүмә вурмасан да гыз,
Күскүн бахышындан дәрһал охунду.

Губа 1960 ил.

Кәздим олмаг-олмаг вәтән мүлкүнү...

Бу күн мәһмизләјиб, көһлән атымы,
Каһ араны кәздим, каһ да јајлағы.
Һәр тоју, дүјүнү бир мейман кими
Сүзүб сејр еләдим ашыг сајағы.

Ичдим “Гырхбулаг” дан, “Гызбәнөвшә” дән
Барлы бағчаларда мин будаг әјдим.
Еј көпүклү чајлар, биллур булаглар
Каш сизи бағрыма баса биләјдим.

Тахыл зәмиләри бир үмман кими
Чошду, далғаланды, үзүмә күлдү.
Јашыл чәмәнликләр, уча дикдирләр
Гәлбимдә гајнајыб ше'рә төкүлдү.

Кәздим олмаг-олмаг вәтән мүлкүнү,
Мәнә әзиз кәлди һәр дәрә, һәр дүз.
Һүснүнә бахмагдан доја билмәдим
Дашына баш гојдум, торпағына үз.

Губа 1961 ил.

Чавабсыз бир мәктуб

Андым һәсрәтилә о дилбәрин мән,
Лакин кизли галды мәнһәббәтимиз.
Амма һеч билмирәм, билмирәм нәдән
Тез-тез гызарырдыг растлашанда биз.

Отуруб бир мәктуб јаздым о гыза,
Ешгимиз гој кизли галмасын дедим.
Көнүл дејәнләри төкдүм кағыза,
Она илк ешгимдән төһфә көндәрдим.

Һәфтәләр шам олду, ајлар пәрванә,
Бәс нијә бир чаваб јазмады көрән.
Говрулдум шүбһәләр ичиндә јенә —
Бәлкә бу севдада јанылмышам мән.

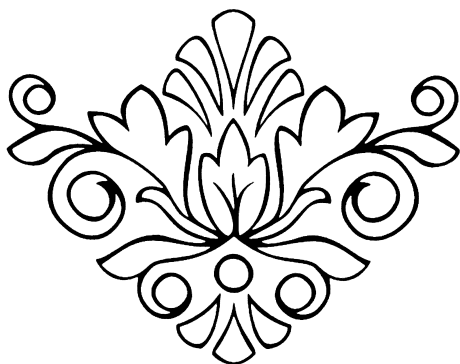
Суалым чавабсыз галды, де нечин,
Бәлкә дә далмысан дүшүнчәләрә?
Бәлкә дә “севирәм” сөзүн јазмагчын
Көтүр-гој едирсән азы мин кәрә.

Ешгин дәрјасында үзсәм дә һәр ан,
Галса да мәктубум јенә чавабсыз,
Фәгәт билирәм ки, бахышларындан —
Севир, мәни сеvir о назәнин гыз.

1958 ил.

Тәбиәтин гојнунда

Жөзәл тәбиәтин чыхыб сејринә,
Зүмрүд чәмәнләрдән кечәркән јенә
Нәғмәкар гушлара гулаг да асдым,
Һәр күлү, чичәји бағрыма басдым.

Бәнөвшә јенә дә бојнуну әјди.
Гызылкүл јалварыб, мәни дәр, - деди.
Нәркизләр, лаләләр үзүмә бахды,
Булаглар чағлајыб гәлбимә ахды.

Губа 1958 ил.

Јухуда

Мән сәни бу ахшам чох күләр көрүб,
Гыврым телләринә бах, әл дә атдым.
Вүсал рәмзи олан әлван күлләрдән
Бир дәстә бағлајыб сәнә узатдым.

Инчә әлләрини тутуб әлимдә,
Гумрал сачларына чөләнк дә тахдым.
Бүтүн көрүш вахты сүкута далыб
Гајнар көзләринә бахдым, нә бахдым.

Гызылкүл әтирли, исти нәфәсин
Арзу тәк чағлајыб гәлбимә ахды.
Истәдим телини саһмана салам,
Додаглар бирләшди көз-көзә бахды.

Ајылыб көрдүм ки, бир јухудур бу,
Үрәјим көр нечә вурду арамсыз.
Нә оларды сәнлә бир јоллуг белә,
Ајыг олан вахты данышсајдым гыз.

Губа 1958 ил.

Дузсуз көзэл

Һәр кәсә бәллидир пис хасијјәтин,
Ағылдан сејрәксән, нәдир нијјәтин?!
Һеч кимин көнлүндә јох мәһәббәтин
Һәјатда тәк галдын сән дузсуз көзәл.

Чохуна кәлмисән мин чүрә кәләк,
Тојугда, өрдәкдә гојмадын ләләк,
Дүздүн арагчына гоша халын тәк
Бәзәкдән зөвг алдын сән дузсуз көзәл.

Ахар сулар кими һәр јана ахдын,
Јахана бәзәкли чичәкләр тахдын,
Овуну көрәндә сычрајыб галхдын
Гүш тәк ганад чалдын сән дузсуз көзәл.

Губа 1960 ил.

Ахды

Сорма көзләримдән сүзүлән јашы,
Чананым өзкәјә баханда ахды.
Ајрылыг күлүнү дәриб бағчадан
Һәвәслә синәмә таханда ахды.

Чыхдым сәһәр-сәһәр чөлләрә еркән
Елләр дүшүндү ки, диванәјәм мән.
Севкилим рәгибин әлин сыхаркән
Көзүмдә илдырым чаханда ахды.

Фәгәт башгасыны севди о сона,
Бахдым јолларына мән јана-јана.
Бир күн пешман-пешман чыхды ејвана,
Мәнә мәлул-мәлул баханда ахды.

Губа 1961 ил.

Гыш

Пајыз карваныны сүрдү узаға,
Бир сакитлик гонду бағчаја-баға.
Сулар һәм лал ахды, һәм дә дурулду,
Һәр таныш из, чығыр көрүнмәз олду.

Шүшә буз бағлады биллур булаглар,
Гардан папаг гојду вугарлы дағлар.
Солуб хэзан олду әлван күл, чичәк
Чылпаг будагларда рэгс етди күләк.

Жүнәш дә нечә бир фүсүнкар чанан,
Каһ күләр көрүндү, каһ да пәришан.
Јағ еј гар, елимин артыр варыны
Анбарлар тутмасын чөлләр барыны.

Губа 1960 ил.

Гудјалчај

Чошгун суларынын аһәнқдар сәси,
Ана лажласыны андырыр мәнә.
О көзәл һүснүнә ше'р јазмагчын
Хәјал дәрјасында үзүрәм јенә.

Илан тәк гыврылан еј Гудјалчајым!
Сәндә хош баһарын тәрәвәти вар.
Зүмзүмәјлә ахан лал суларында
Инчә гыз сәсинин мөләһәти вар.

Кечмишдә лүзумсуз ахыб коллара,
Үркәк чејран кими јолун азмысан.
Елин ағрысыны, елин дәрдини
Даша нәгш еләјиб, даға јазмысан.

Инди һәм Губаја ишыг верирсән,
Һәм дә суварырсан бағчаны, бағы,
Түкәнмәк билмирсән илләрдән бәри
Чүнки мәнбәјиндир гарлы Шаһдағы.

Губа 1958 ил.

Ај нә үчүн күнәшә чәпәки бахыр
(Әфсанә әсасында јазылмышдыр)

Көјләрин көзәли ај
Көзәлләр әзәли ај
Ән парлаг улдузлардан
Рәнкарәнк улдузлардан
Көзәл бир чәләнк һәрүб
Тез-тез тәдарүк көрүб
Бир анда көздән итди
Күнәшә гонаг кетди
Күнәш ону хош үзлә
Ширин диллә хош сөзлә
Гәбул едиб көрүшдү
Һал әһвалын сорушду
Әјләндиләр бир мүддәт
Сона јетди сәјаһәт
Күнәш дә елә бу ан
Көјләрә јайды фәрман
Маһир дәрзи кәтиртди
Сүфрә ачды једиртди
Сонра деди кәрәк сән
Аја палтар тикәсән
Ән ипәк гәшәнк булудлардан

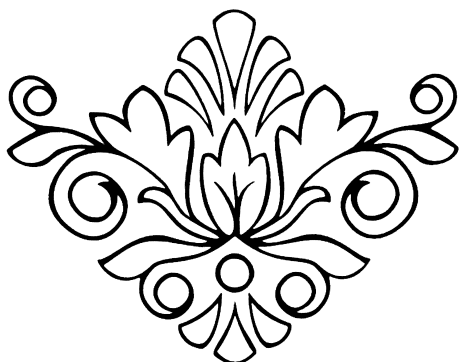
Рэнкарэнк булудлардан
Дэрзи разы олмады
Сифариши алмады
Деди:-еј шаһым күнәш
Мәним аллаһым күнәш
Ај каһ ораға дөнүр
Каһ да јары бөлүнүр
Онун әјнинә кәлән
Хәләт көзләмә мәнән
Күнәш дә разылашды
Аја тәрәф јол ачды.
Ај күнәши хош үзлә
Гаршылады хош сөзлә
Әјләндиләр бир мүддәт
Сона јетди сәјаһәт
Күнәш деди:-достум ај
Кәтирмәдим сәнә пәј
Бәхшишим сәнә анчаг
Истилијим олачаг
Нә гәдәр хошундур ал
Ахыр мәнән разы гал
Ај һирсиндән титрәди
Үрәјини гәм једи
Бу ишиндән күнәшин

Жәлишиндән күнәшин
Одур ки, ај о күндән
Күнәши сајыр дүшмән
Үрәјини гәм јахыр
Она чәпәки бахыр.

18.2.1970-чи ил.

Мән ушаг олмамышам

Дүшдү ушаглығым ағыр илләрә,
Нә нәвазиш көрдүм, нә дә ојунчаг.
Атамы сәсләрдим јухуларда да.
Олса чәбһәләрдә мәнән чох узаг.

Јалныз ағлајанда ушаг олардым,
Мин кәдәр үстүмә ајаг ачарды.
Һәр гәмли көрәндә дәрдли анамы,
Санки ушаглығым мәнән гачарды.

Дүшмәнин гранит мәрмиләриндән,
Торпаглар шәһәрләр аловланырды.
Орда һәр минадан гопан гәлпәдән,
Бурда ушаглығым јараланырды.

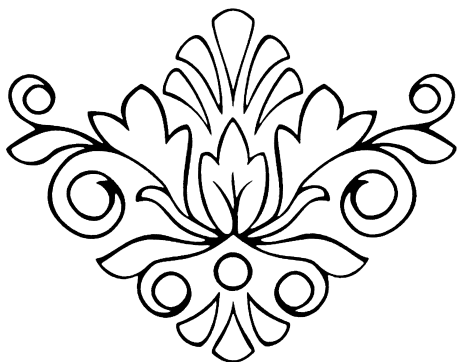
Атам гајытмады о дөјүшләрдән,
Сон үмид сон күман үзүлдү тамам.
Бәјлик көјнәјини атамын бир күн
Мәнә тәсәллијчүн кејдирди анам.

- Еј шылтаг балалар, еј күн балалар!
Үрәк фәрәһләнир күлүшүнүздән.
Тәәссүфләрлә кечән ушаглығымы,
Сизи һәр көрәндә унудурам мән.

1959 ил.

Шимал мешәсиндә гыш

Атыб либасыны тәбиәт инди,
О, гардан әјнинә тәзә дон кејир.
Будаглар шахтаја дүшән ушаг тәк,
Елә бил титрәдим, үшүдүм дејир.

Узаг мешә ичи көрүнүр бир ев,
Јоллары гар басмыш һава гаранлыг,
Бу еви кичичик пәнчәрәсиндән
Әкс олмуш чығыра зәиф бир ишыг.

Сәни еј сүкутла ујујан мешә,
Өлүм јатағында шишкин көрмәдим
Көрсәјди әзәлдән о мөһләт алар
Мән буну јарадым өлүм дејәрди.

Сиз еј гар алтында итмиш из-чығыр,
Сојуға давамсыз зәриф будаглар,
Еј мәчрасы боју буз бағлајан чај,
Сиздән үрәјимдә јүз хатирә вар.

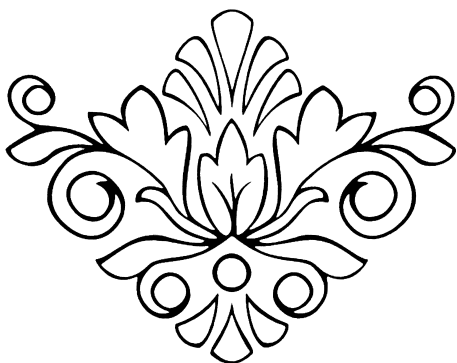

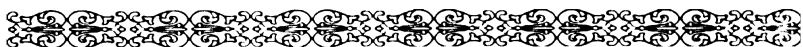

Еј итмиш булаглар, әсән говаглар
Сиз еј тәбиәтин јадикарлары.
Һавалар гызынча, күнәш гызынча,
Жәлин үрәјимдә исинин бары.

1961 ил.

Губа

Даим мәнимләсән, һајанда олсам,
Сәни унутмагмы олар ај Губа?
Зүмрүд чәмәнләрин, алма бағларын
Һәмишә гәлбимдә галар ај Губа.

Демә аралыјам, демә узағам,
О, көзәл гојнуна дөнәрәм јенә.
Динчлијими алан илк ешгим үчүн
Бир ше'р чәләнки борчлујам сәнә.

Гојнунда динчәлән раһатлыг тапар,
Һүснүн сәфалыдыр һәм баһар, һәм гыш.
Тәнкә алтындакы гајалыглара
Лермонтов бир заман мө'чүзә демиш.

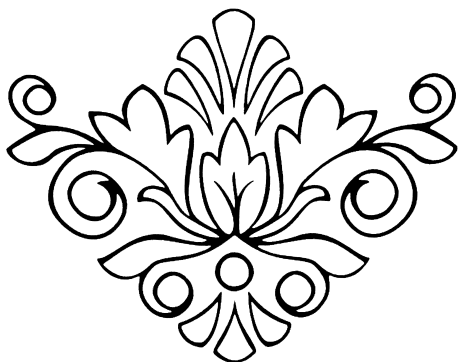
Севдим “Гудјал чај”,-ы, севдим “Шаһ дағы”,
“Испик мешәси”-ндән мән чох кечмишәм.
Дағлар дөшүндәки “Гызбәнөвшә”-дән,
Шапкамы чевириб мән су ичмишәм.

Губада чөл кэзсэн, чэмэн долансан,
О, јерләр мәним дә өз мәскәнимдир.
Һүндүр тәпәләрдә, көј мешәләрдә
Узанан изләрдән бири мәнимдир.

1958 ил.

Сәнин һәсрәтин

Инчә әлләрини үзүб әлимдән,
Бир даһа кәлмәрәм, дејәрәк кетдим.
Јыхыб әһдимизин илк тәмәлини,
Бир ајлы кечәдә көр нәләр етдим.

Бир дүнја ешгимлә де кетдим һара?
Јолуну даими аздын мәнимчүн.
Ајаг сәсләринлә дар чығырлара
Бир һәсрәт нәғмәси јаздын мәнимчүн.

Чичәкләр килејли, күлләр килејли,
Де, киминлә бөлүм кәдәри, гәми?
Бил, еј үфүгләрдә итән сәһарим,
Гыра билмәјирәм сәнсизлијими.

Еј мәнсиз өзүнү бәхтәвәр санан,
Үрәјим илк дәфә гәлпәләнибдир.
Мәнимчүн һәсрәтин, бу ајрылығын,
Бүтүн тәбиәтә сәпәләнибдир.

1960 ил.

Ондан Јазмасам

Мәнә мәзәммәтлә дејирләр бәзән
Јетәр мәнәббәтдән јаздығын бәсдир
Гәләминдән чыхан бүтүн сөзләрин
Вүсал арзулајыр, севкилим дејир.

Ешгдән һәмишә јазмасам достлар
О, Турач јеришли күсәр ки, мөндән
Күсдүмү, шерим дә јохсуллашараг
Дүшәчәк әввәлки сәвијјәсиндән.

24.10.1959 ил.

Учдун мөндөн узаглара

Кечә андым, күндүз андым.
Мөһөббөтдөн аловландым.
Сән анд ичдин мән инандым
Фөгөт учдун узаглара
Гондун уча будаглара.

Нөгәрәт:

Гисмәтим ајрылыг олду
Ешгим сынар гајыг олду.
Достлуғун бир анлыг олду
Учдун мөндөн узаглара
Гондун уча будаглара.

Ешгим донду сулар кими.
Инилдәдим мән тар кими.
Көчәрисән баһар кими
Учдун мөндөн узаглара
Гондун уча будаглара.

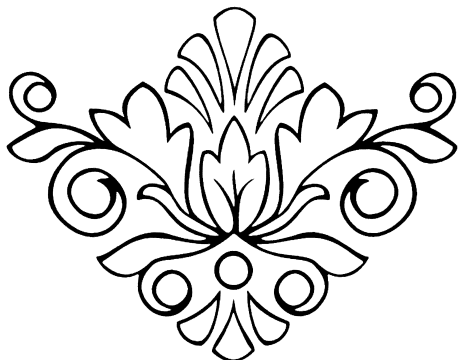

Нэгэрэт:

Гисмэтим ажрылыг олду
Ешгим сынар гајыг олду.
Достлуғун бир анлыг олду
Учдун мэндән узаглара
Гондун уча будаглара.

31.05.1960 ил.

Шимал гызы

Шимал гызы, шимал гызы,
Јанагларын ал гырмызы.
Додагларын шеһли чичәк,
Бахышларын үркәк-үркәк.
Сојугдан ки, сән әсирсән,
Көрүшәми тәләсирсән?
Кет әзизим, кет көрүшә.
Өз ешгинә садиг јаша.
Јалныз донмуш үрәкләри,
Ешги сәнмүш үрәкләри
Шахта кәсәр.
Мәһәббәтлә јанан гәлбә,
Шахта, човғун етмәз әсәр.
Сән нөгсансыз бир мәләксән,
Гохланмамыш тәр чичәксән.
Лермонтов да јазмыш сәндән,
Вәсфә кәлмәз көркәминдән.

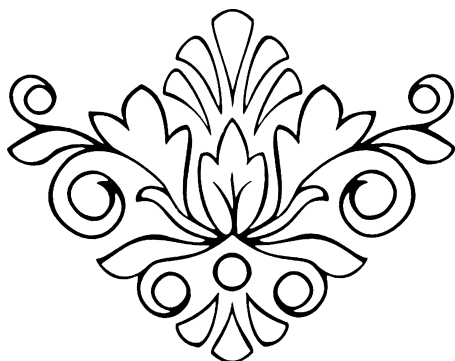

Кимə бахсан нараһатдыр,
Һәр бахышын бир һəјатдыр.
Шимал гызы, шимал гызы
Еј шималын назлы гызы.
Чох тəэссүф ки,
Бирчə гəлбдир синəмдəки.

1961 ил.

Мәним илһамым нәдир

Мәним илһамым нәдир?

Көпүкләнән чајларын.

Шырылтыјла ахмасы.

Јада јоргун бир көзүн.

Хумар-хумар бахмасы.

Мәним илһамым нәдир?

Инчә солғун јарпағын

Будағындан дүшмәси

Ики һәсрәт севәнин

Илк дәфә өпүшмәси.

Мәним илһамым нәдир?

Гајада тәк палыдын.

Аһәстә титрәмәси.

Ешгә дүшән бир гызын

Мән севирәм демәси.

Мәним илһамым нәдир?

Сылдырым гајалардан.

Хәфиф јелин әсмәси.

Тел дарајан бир гызын.

Көрүшә тәләсмәси.

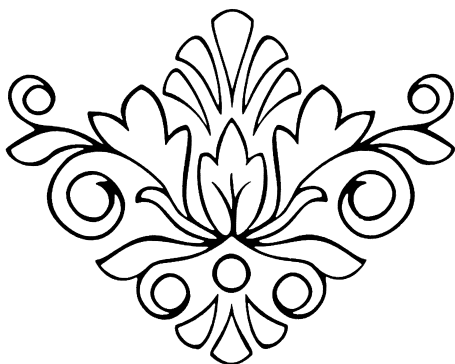

Мәним илһамым нәдир?
Башы гарлы дағларын.
Вугарын әзәмәти
Севдалы бир огланын
Сәрсәри тәбиәти.

Мәним илһамым нәдир?
Көзәл пајыз фәслинин
Жур лејсан јағышлары
Солғун рәнкли бир гызын.
Думанлы бахышлары.

Губа 1961 ил.

Јахындан кәл, узагдан кәл

Доланды ај, доланды ил
Солду күлләр, ачды күлләр.
Еј ешгимин мүгәссири
Кама јетди чох көнүлләр.

Исти олду сојуг олду.
Нечә илләр јола салдым.
Сач ағарды чаван галдым.
Мән ешгимә садиг галдым.

Нәгарәт:

Јахындан кәл, узагдан кәл.
Кәл бир дујғу кими, кәл баһар кими.
Әһдә вәфалы садиг јар кими.
Кәл чых кәнчлијимдән јадикар кими.

Тәр чичәкләр сәни көзләр.
Онлар сәнсиз онлар мәнсиз
Бу аләми һүснүн бәзәр,
Кәл тәбиәт галмыш сәнсиз.

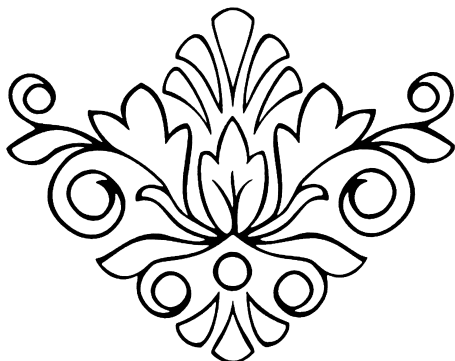

Сән илк ешгим, сән илк севдам
Гојма дарда мәнәббәти.
Мән бузунла јанар одам
Өзүн сына сәдагәти.

Нәгарәт:

Јахындан кәл, узагдан кәл.
Кәл бир дүҗу кими, кәл баһар кими.
Әһдә вәфалы садиг јар кими.
Кәл чых кәнчлијимдән јадикар кими.

Губа 1959 ил.

Итән кәнчлијим

Сән еј бојланыб өтән кәнчлијим.
Накам севки кими өтән кәнчлијим.
Тәк-тәнһа јабаны бир чичәк кими.
Чығырсыз дағларда итән кәнчлијим.

1969 ил.

Сизин тој күнүңүздө.
Көзүмдөн јашлар ахыб.
Ушаглыг мөһөббәтим.
Хәјал кими олса да
Силинмәз из бурахыб.

1961-63-чу илләрдә һәрби
хидмәтдә олдуғум мүддәтдә,
язылмыш бир сыра шерләр
топлусу

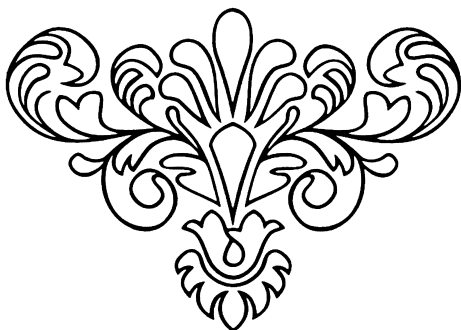

Бәлкә

Гонмуш бахышына бәлкә думанлар
Һардасан әзизим инди һарада
Мән сәни анырам һәмишә һәр ан.
Јәгин сән дә мәни салырсан јада.
Јығыб гашларыны еј гара зүлфлүм.
Дурмусан бәлкә-дә јол кәнарында.
Ја да бир нәғмәми мүркүләјәрәк
Мәни һәрарәтлә саларсан јада.

ш. Халилова 1962 ил.

О гајытмаз бир дә кери

Сән инсансан јохса мэләк.
Сән јелмисән јохса күләк
Бир дамла көз јашы олуб
Хырда үзүк гашы олуб
Дәнизләрә гәрг олдунму
Етибарын сөјлә буму.
Кәл еј мүгәссир мәләјим
Наз бачаран бахышына
Көзләринин јағышына
Мән гурбанам.
Кәл еј тапылмајан итки
Шаир үрәјимин илки
Сәнә гошан шерләримин
Зәр нахышлы сырға кими.
Ал хурмајы телләринә
Руһуму ал әлләринә.
Ах, севкилим бу хәјалдыр.
Ҡалым јенә хәстәһалдыр.
Әбәдилик мәнән гачдын.
Көр кимләрә көнүл ачдын
Сән еј дилимин әзбәри.
Гајытмазсан бир дә кери.

ш. Оренбург 15-16.2.1962 ил.

Хатырларсан мәни дәрһал

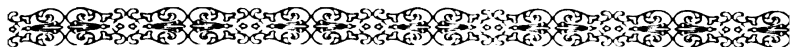
Гызыл гаја думан олса.
Хатырларсан мәни дәрһал
Јарпагларын рәнки солса
Хатырларсан мәни дәрһал.

Сулар хумар-хумар ахса
Ким јанында јола бахса
Булуд өтсә шимшәк чохса
Хатырларсан мәни дәрһал.

Севкилиләр кәзсә гоша
Бәлкә гәлбин кәлди чоша
Көзүндә јаш гоша-гоша.
Хатырларсан мәни дәрһал.

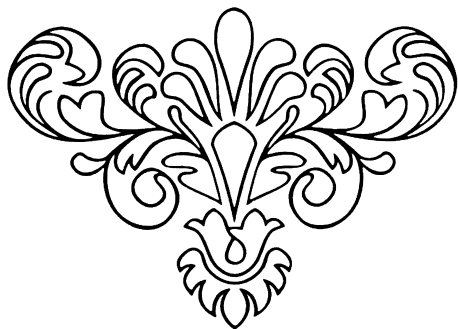
Көјдән нарын јағыш дүшсә
Сых јарпаглар кәләр сәсә
Ким көрүшсә, ким говушса
Хатырларсан мәни дәрһал.

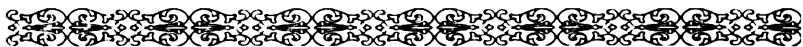

Баһар әтрин кәтирәрәк.
Дағдан әсәр сәрин күләк.
Бојнун бүкүб бәнөвшә тәк.
Хатырларсан мәни дәрһал.

ш. Алкына декабр 1962 ил.

Намәлум мәзар
(Намәлум әскәрин мәзары)

Вурушдун мәрдликлә сән
Олдун мүбариз әскәр
Дүшмәндән гисас алыб
Говдун евинә гәдәр.

Ајлар өтдү јел кими
Биз илдән-илә дүшдүк
Тәкрарән һәр фәсиллә
Нечә јол биз көрүшдүк.

Гајытмадын әзиз дост
Елләр көзләди сәни
Гојнунда бој атдығын
Чөлләр көзләди сәни.

Јарандан ган ахаркән
Баха-баха јоллара.
Жүнәшин батан заман.
Жөјләр чөкәркән гара.

Сон сөзүн сон сөһбәтин
Күләкләр додағында.

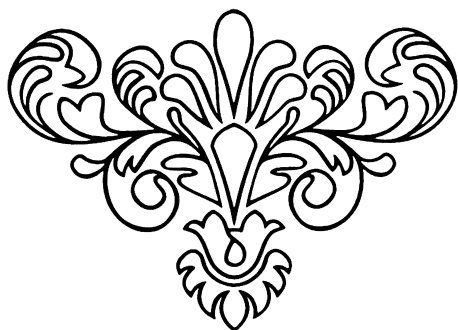

Кәзәрәк нәгш олунду.
Говаглар јарпағында.

Мән мүбариз өлүмү
Көрмәсәм дә көзүмлә
Намәлум мөзарыны
Кәздирирәм өзүмлә.

ш. Алкына декабр 1962 ил.

Көзэл

Јашар дејир өлүрәм инанырсанмы көзөл.
Өз ешгинлә, сөjlә, сән дә јанырсанмы көзөл.

Налә гопмаз гәлбиндән, үрәк јанмаса чанда
Мәјәр сән дә јанмагдан бир шеј ганырсан
мы көзөл.

Бәс дејирләр ки севда әбәди-јеканәдир
Сән дә севданда әбәди галырсанмы көзөл.

Һичрана дөзүмсүз олуб мәнән хәлвәтдә
о јар.
Нәғмәсиз телләрдә мизраб чалырсанмы
көзөл.

Јамач думан, һава тутгун, чајлар һәзин.
О нәғмәкары јада салырсанмы көзөл.

Ким сәнә гаш көз етсә сөjlә көрүм.
Јашарын мөһрин ондан алырсанмы көзөл.

ш. Халилова 1962 ил.

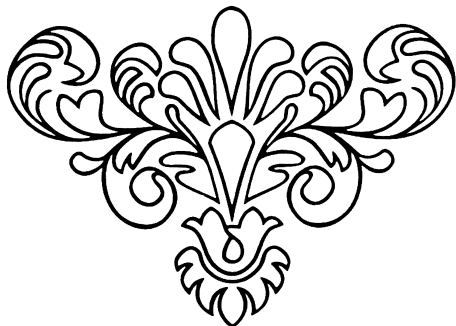

Суал

Нечә тапмаг сәни нечә, әзизим.
Вүсала үмидми, бары сән сөjlә?
Бир дә көрәрәмми јанымда сәни.
Мәнә таныш олан ағ өрпәјинлә.

ш. Халилова 1962 ил.

Гышла видалашаркән

Гар јағыр ләпә-ләпә донур суја.
Гыш да гуртармагда тәбиәт ислаг.
Јазын нәфәсини јер дуја-дуја.
Әсир көрпә отлар баш галдырага.

Әлләрин әлимдә өтмүш кечәдән.
Ачырсан гәлбими күлүшләринлә.
Вахтын өтдүјүнү биз һисс етмәдән.
Кәзирик меһрибан бу минвал илә.

Бәли видалашды гыш тәбиәтлә
Јазын нәфәсинә бүрүнәр чөлләр.
Күләр ана торпаг саф мәнәббәтлә
Сачар өз әтрини чичәкләр-күлләр

О көрүш вахтындан билирәм ки мән.
Чох сулар ахмамыш илләр өтмәмиш.
Ајаг изләримиз, көрүш јериндән.
Һәлә силинмәмиш-һәлә итмәмиш.

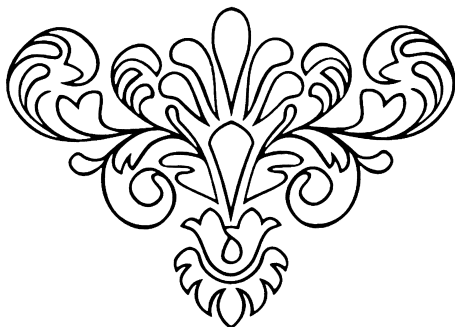

Сарсытды дејәсән бу мәнәббәти
Нәгафил ајрылыг, нәгафил һичран.
Нәдәнсә дујмадым бу хәјанәти.
Сәнин о әлвида бахышларындан.

Инди буну дујдум буну анладым
Мән сәни анаркән бир баһар кими.
Сән исә һәм ағыр һәм сојуг олдун.
О көрүш ахшамкы "сулу-гар" кими.

ш. Алкына 17 март 1963 ил.

Сән исти-мән сојуг

Гэлбин сәнин мәнә гаршы
Од кими һәрарәтли.
Гэлбин сәнин мәнә гаршы
Саф тәмиз мәнәббәтли.

Кәлән хош тәбәссүмүн.
Чан севинир сөзүндән.
Чәмалына һамы һејран.
Вәфа јағыр көзүндән.

Мән шимал бузлары тәк.
Чох сојуг сәнә гаршы.
Бәлкә буну дүјмусан
Ахытмысан көз јашы.

Севимли гыз, көзәл гыз.
Унут мәни бир јоллуг.
Биз гәлбчә башга-башга.
Сән исти-мәнсә сојуг.

ш. Саратов-шиханы апрел 1962 ил.

Әлвида Халилова

Әлвида Халилова, әлвида һәмишәлик.
Әлвида ки, бир даһа бәлкә биз көрүшмәдик.
Гојнунда мән јашадым, каһ пәришан каһ
күләр.
Мәни имтаһан етди сәрт шахталар күләкләр.
Фикирләр мејданында ајларла ат чапдығым.
Сәрһәдсиз хәјалларда мән тәсәлли тапдығым.
Гар тәпәли сәһралар, ајрылырыг әлвида!
Мәни гүруб чағлары, көрмәзсиниз јолларда.
- Сон дәфә көрүшүрүк әлвида еј "Сакмара"
Ахшам сәринлијиндә бир дә бахма јоллара.
- Бир гәриб гыш ахшамы мәнә көнүл ачан гыз
Билирәм ки үрәјин сыхылачаг арамсыз.
Мәндән кизли билирәм төкәчәксән көз јашы.
Көрүшмәјә кәлмәрәм өзүн билирсән јахшы.
Мүгәссир мән дејиләм сәндән көнүл алмадым.
Көзләјәним вар дедим, сәнә мејил салмадым.
Лакин тәәсүфләр олсун, о көзләмирмиш мәни.
Чох јерсиз алдатмышам һәм өзүмү һәм сәни.
- Әлвида Халилова әлвида һәмишәлик.

Әлвида ки, бир даһа бәлкә биз көрүшмәдик.
Сәни әзиз дост кими хатиримдә тутмушам.
Чүнки о вәфасызы гојнунда унутмушам.

ш. Халилова 12.11-1962 ил.

Халилова - 1962-чи илин феврал ајында
нојабрын-26-на кими һәрби хидмәтдә
олдуғум јердир. Сакмара-Халиловдан
бир-гәдәр аралы чај адыдыр.

Тәкчә сән гаршылама

Хош пайыз кечәси көј отларда шен.
Ислаг јарпагларын үзүндә жалә
"Шаһдағ"-дан әсдикчә сәрин-сәрин мей
Тәбиәт шаиртәк кетмиш хәјалә.

Бах бу мәнзәрәнин көзәллијиндә.
Сыхылыб синәмә бир севдалы гыз.
Әлләрдә дилләрдә донмуш јериндә.
Данышыр бахышлар, үрәкләр јалныз.

Аловлу кәнчләри сүзүб арамсыз
Санки гаш-габаглы тәбиәт күлүр.
О көрүш сиррини зәннимчә јалныз
Илкин хәзан көрмүш будаглар билир.

Инди о көрүшдән дүз бир ил өтмүш
Әскәр палтарлары дурур әјнимдә.
Сыхмышам синәмә автоматымы.
Башга әскәрләр тәк әскәрәм мән дә.

Пајыз-пајыз илә һеч көрүшмәмиш
Фәсил-фәсил илә олмамыш әвәз.
Титрәк јарпаглара һеч хал дүшмәмиш
Данмысан достлуғу вәфасыз нә тез.

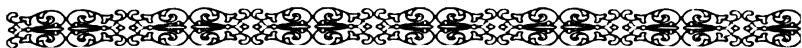
Бојну галстуклу јалтаг бир инсан
Дејәсән јолундан аздырмыш сәни
Јерсиз бәһанәләр дејилдир асан
Мүбарәк дејирәм тәзә ешгини.

Дөнәрәм бир баһар хош арзуларла
Демә о, јерләрдән итмишәм тамам
Елә һәммин јердә далыб хәјалә
Елә һәммин јердә чошачаг илһам

Хидмәтдән вәтәнә о вахт дөнәнтәк.
Гаршылар чөл мәни көј чәмән мәни.
Ленин күчәсијлә әлиндә чичәк.
Тәкчә гаршылама онда сән мәни.

ш. Оренбург 31 октјабр 1962 ил.

Сәһв аддымлар

Кәдәрдән безикән јорғун дурур.
Утанчаг бир ешгин әзабы дурур.
Көнлүм бу севдадан һушун итириб.
Инди дә өзүнә зәрбәләр вурур.

Мин оддан аловдан, шахтадан кечдим.
Јашым аздыр мачәраларым кениш
Горхунч фыртыналар вурду синәмдән.
Һәјат јолларымда олмады ениш.

Жәнчлик һиссләринин дүшүб күчүнә
Чох вахт чағрылмамыш гонаг да олдум.
Хәфиф күлүшләрә ујуб алданыб.
Мән өз ағылымдан узаг да олдум.

Дүнәнки сәһв чығырлар сәһв аддымлар.
Бах онлар бу күнкү ағлымдыр мәним.
Дүнәнки кечдијим долајы јоллар.
Бу күнкү һәгиги јолумдур мәним.

Мән өз сәһвләрими чох еркән дудум.
Дурмушам ајаға јенә дағ кими.
Түкәнмәз арзулар чошгун дужулар.
Бурүјүб гәлбими бир чыраг кими.

Сән о күтбејини севәндән бәри.
Вердин башгасына меј чәләнкими.
Һүснүнә гошмурам зәриф нәғмәләр.
Адын позур шеримин аһәнкини.

Сәни анламајан јекә гарынын
Гојнунда көнүлсүз ујујанда сән
Ијли нәфәсиндән ијрәниб бир вахт
Дүшүнмә күчәдә јалгыз галдым мән

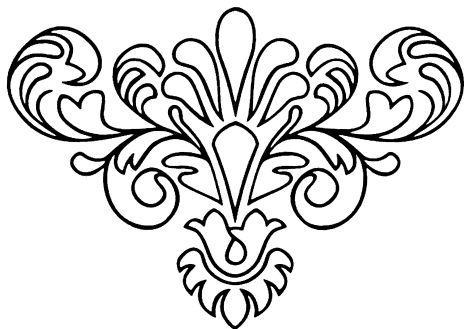
Мәним јарым да вар севкилим дә вар.
Нә тез о күл чөһрән саралды, солду
Динчлијими алан көзәллијин дә
Донуб гәлбин кими вәфасыз олду.

Ким мәни дүшүнүб нә аныр-ансын
Ахыб түкәнмәјән илһамым вардыр.
Көзәллији көрән ики һәссас көз.
Бир дә кәләчәјә инамым вардыр.

ш. Халилова феврал 1962 ил.

Булудлар

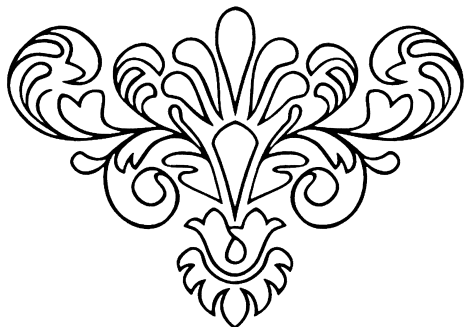
Көjlөрдө сүзүрсүнүз
Жолму итирмисиниз
Де кими кәзирсиниз.
Бәзиниз бу тәрәфдә
Бәзиниз о тәрәфдә.
Бәзән дуруссуз сәфдә.
Дәжишкән бахышлардан.
Дәһшәтли јағышлардан.
Ән гијмәтли јадикар.
Еј дәрбәдәр булудлар.
Сиз көjlөрдә доғанда.
Дәрһал анырам онда.
Јар көзләјән бир гызын.
Бир севдалы јалгызын.
Дүјүнләнән гашыны.
Кәдәрли бахышыны.
Мави рәнкли думанлар.
Сизә-дә тәсәллим вар
Рәнकिनиз мави тәмиз
О гызын өрпәјисиниз
Дәһшәтли јағышлардан
Ән гијмәтли јадикар
Еј булудлар думанлар!

Достлар тәрк етмиш мәни
О гыз унутмуш мәни
Сыхыр мәни тәкликдә
Чан сыхан гәриблик дә.
Һеч олмаса сиз бары
Тәкләмәјин Јашары.

ш. Халилова феврал 1962 ил.

Арзу

Нәркиз мүхәккүлү, лалә бәнөвшә.
Жамачда дәрәдә битир һәмишә.
Инчә хош рајиһә версә дә онлар.
Мәним гәлбиминсә өз истәји вар.
Дилбәр севкилимин хош нәфәсиндән.
Тәр күл бәнөвшә гохлајырам мән.
Чөлләрин ән көзәл шаһ чичәјини.
Чөләнк күлләринин ән көјчәјини.
Онун нәфәсиндән дәрәчәјәм мән
Инчә әлләриндән тутуб бир ахшам
Говушуб вусала кәтирәчәјәм.
Һәсрәти өмүрлүк итирәчәјәм.

ш. Оренбург 1962 ил.

Гәлбимизсә донмуш күл тәк
Аҗрылыгдан дөндү бизим.
Сән кәлмәдин мән кәлмәдим
Көрүшмәдик биз әзизим.

Гар газлары учуб кәлди
Донмуш көлүн кәнарына.
Онлар әсла аҗаг басмаз
Өз әһдинә илгарына.

ш. Уфа 1962 ил.

«Жофһој ән бәбәһо»
Ән чувурһој Гүбә

1. Сүмәр ән кәсикә сүмәрдү әнтүни.
2. Хүбә хәрәб нибу сохдә.
3. Нәвојисд әсәр бору момуну.
4. Ово хуно ә җилом кәрдош.
5. Әтү дирә дорһо хәрәкушд нәвомунди.
6. Куч ә кови, чиг-чиг ә Һәрәбә.
7. Хосдокор хүшдәрә ки мухоју?
8. Духдәр һисд ә сад кук мәрзү.
9. Әз кәс хуруһо, кәсә чи нидү.
10. Әтү дирә чикәһо кәлә нисд, ә кәлә бирә чикәһо чолә нисд.
11. Тази әз бун офдо, вој әз расд вој әз дуржу.
12. Мән сәнин үчүн мүрдәки, сән мәним појпичәки.
13. Дәр сүрхиш ә дәр чуји офдорәни.
14. Ә лүһүфтү дәниш појтүрә дураз сох.
15. Киснә мукују һәммә мәрә хуно киснәји.
16. Мә мүрдә җилом мүрдә нисд.
17. Нә вовләрдән бисдорум, нә хихләрдән.
18. Һәжилә әз тәлһи хурдә нәс бирә әз ширини шәндә нәс бирә.
19. Пул чүм нәс вәкүрдә.
20. Амбар хури күһ хурини, кәм хури күл хурини.

21. Дуркунә куфтирә расдәјор нәс оморә.
22. ҫилом һәјбәји әз дүш ә дүш кәшдә.
23. Ширини дүл мизәнү.
24. Дуртә ширинтә.
25. Вәрдүши бәдбәхтини.
26. Хәрә күрк мухуру.
27. Сијә пәшм ә шушдәрәвоз сипи нибу.
28. Бәхили әз хәһәрлә бирор мунди.
29. Әз холә буј дәдәј мијов.
30. Үлүк инсон әз һәјили бијо пур бу.
31. Әз еки-еки вәкүрдә тојәһој кијовиш марасу.
32. Әз офдоји зумусдуји кәрм ниворој.
33. Һәјил нә кирисдә дәдәј нәнә нидү.
34. Нифри дәдәј ловоји.
35. Јананда дәдәји, јаманда.
36. Бәбәсүзә һәјил етим нибу, дәдәјсүзә һәил етим имбу.
37. Мүрдәјирә һошири-һониинисд.
38. Фундугһо мукују әз гәрәбәчһо кәләјүм.
39. Тич буравһо овһо тәмиз имбу.
40. Пул әз пул зијоди, чун әз чун зијод нисд.
41. Мүрдәһо мукују, зиндәһо һәр руз әдәт нун һәлво хурдә.
42. Говун әз ширини чат мизәнү.

43. Дүлтү түрә, руј тү мәрә.
44. Зиндә мидав сәр мүрдәрә әчә бүнүгә.
45. Вој-вој әри мүрдәкор.
46. Дүздирә 40 руз зәвәр нибу пәһәнү сохдә.
47. Әдү чүмтүровоз нәвиниһо кор бовор мәсох.
48. Һәммә вәрдүшиһорә имбу шәндә хәбәрбәрирә нәһ.
49. Хуби сох ә руј мәзә.
50. Чәнк күрүһо икид нисд, әз чәнк вирүхүһо икиди.
51. Е вәчәләрәш дон кәрәки.
52. Жүл әз күл ранк мәкүрү.
53. Ә озкорә воровундәрәвоз шүгәмәдәрд хуб нибу.
54. Одоми бијо духдир хүшдә бу.
55. Хуруз вишәји мукују сәрмә ә кулә дә дүммәрә кәс нәс дирә.
56. Нәвсү бәд буһо, чүмү тух нибу.
57. Хисирә одоми мүрдәрәхуноји.
58. Чү сохдикә әри кәси, тән шушдикә әритүни.
59. Шофдолу һәмишә ә е пул нәс мундә.
60. Гози әз гозини, гози ә дикләвози.

61. Шәви лоли-кар.
62. Оводини һәр кәс әјү рач дорә.
63. Зу вәхүшдә чун согини.
64. Кәсә хоһ, кәсиш түрә хоју.
65. Ов рушновини.
66. Лап нәзник мәбош тәлһ нәбоши лап
дур мәбош ширин нәбоши.
67. Дуртә ширинтә.
68. Һәсәлә ә ширини ебо куфдири.
69. Хәми тү чүтам ов имбәрү кор түрә
һәчу ки.
70. Шори-шори мијору, дәрд-дәрд мијору.
71. Хунә сухдә, хунә сухдәрә моју.
72. Чубугә ә сәж зә, ә сәһибү рувот ки.
73. Чичој одоми дорд докә, чун одоми
унчо дә.
74. Әз гәрәбәч ләпәјү ширин бирә.
75. Әз вәрф, одоми кәрм ниворов.
76. Ә Һилом хуби-хуби.
77. Чор шоји е аббасини.
78. Косибирә Һәјб нисд.
79. Һәвәл гәбиләрә хоһ, бәгдә духдәрә.
80. Әз нун хур нун кәм нибу.
81. Әнкүшдәри сүрхи әри домундә рузи.
82. Тәһно дор ә вишәш мәкәрдо.

83. Хуб э хуби.
84. Һүзүм вэләси, сукүрд дәкәси.
85. Хунәј дүшмәш һәјилсүз мәкәрдо.
86. Одоми одомирә кәрәки.
87. Эз хәчәләти мүрдә хуби.
88. Хәчәләти кифләт зобу бирә.
89. Э шолуми нәдобуһо хунә, бәрәкәт нидобу.
90. Э базар дуз бисдорикә э хунәш дуз имбоши.
91. Бикори одомирә мүкүшү.
92. Ширини дүл мизәнү.
93. Бала эз нүкбәрә емишиш ширин бирә.
94. Мәјо-мәјо чикә нисд, чүнки оморәј чорә нисд.
95. Кор мундә-мундә, мундәни рафда.
96. Ләмпәј һәр мәрд э хунәју үшүг дорә.
97. Чүмиш эз чүм дү әнкүшд һәрәлүни.
98. Эз куш тә куш тәфәһәт дә.
99. Рачи гоб нисд гәләј ди э раф вәни.
100. Һәрүс јаравуш сүфрәји.
101. Чәнк э хунәј худо руј нә күрди.
102. Һәр сәрә е сури.
103. Хубә домор эз кук ширин бирә.
104. Әри гунши бирәји хој.

105. Хэбэрбэри хунэ мачаруну.
106. Руз виниһо корэ, шэв нидај дирэ.
107. Еки е бог бэхши, еки е күлэ онкур
нэбэхши.
108. Инсон чэнгэдэ зивисджэш эз һилом
сироји нибу.
109. Дүлэ војуһо чи зарали нидү.
110. Дэвэрэ э имоговоз ов мәди.
111. Наданиһо корэ мәки.
112. Бор бијоруһо, бор имбэрү.
113. Дүл гэрибэ вэбэрдэ мисвоји.
114. Нифри дэдэј ловоји.
115. Хунэһо тэнк бисдожэш дүлһо фирэһ
кэрдо.
116. Фэрзэнд чапар дүшмэји.
117. Эз хэр һэсб нибу.
118. Сад холэ чикэј е дэдэјэ нидү.
119. Дурэ инчо, синкили унчо.
120. Һэр коф э чикэјү гимэтлүни.
121. Е бэбэ 7 кукэ мидору, 7 кук е
бэбэрэ нэһ.
122. Духдэр хунэј кэсэ үшүг сохдэ.
123. Ширинэ зувун мозол имнсони.
124. Эрэги екирэш э хубэ руз нэнори.
125. Э ов нэ аташовоз нибу бэһс бэрдэ.

126. Дуг әри хұш чү сохди ки әритү
чү соху.
127. Әзир сәртү ов дарафдәнијә кор
мәсох.
128. Тү һәјблүникә, кәсә һәјблү моку.
129. Пир бирәј пәшму бирәј.
130. Әри ә мәтләб расирә һомсолә
кәрәки.
131. Һәрүс үшүг хунәји.
132. Зән јаравуш хунәји.
133. Сад хәр е әгүлмәндә гурбу кәрдо.
134. Чәнгәдә әз дәстү моров шолуми сох.
135. Әз хурдә имид хуби.
136. Ә михәнәтовоз рәһ мара.
137. Ә шори кәс чәвги мәсох.
138. Әз хејр курк ә чоғголиш мирасу.
139. Ә Һилом һәммә јаравушһо әри зәни.
140. Әз зән буј гүзүлкүл мијо бијов.
141. Һилом әсәр дузи вә.
142. Әчәвгирәвоз нун Һәсәл моху, ә
шолумировоз нун мүнүк ху.
143. Әсәс ләһәјтү кувонмиш мәбош.
144. Вачарундәш әдәс зән дә, оводу
сохдәш.
145. Хубә зән, мәрдә үзүог мисоху.

146. Зэнсүз кәрдо хунәј дүшмә.
147. Әри дүшмәјтүш мүрдә мә хох.
148. Руј мүрдә хиники.
149. Овондлүјә вәчә әз гәд хојә
чив мизәнү.
150. Худо-худој һәвәлини.
151. Худо гилог нисд, һә ебо зәнү
чүмә вәкәнү.
152. Шүвәр һәјили чүшмәј сәбәһмундәјини.
153. Ә шори гунши шор бош.
154. Хәрә әгүлмәнд мәсох.
155. Аташ-товуш нун-нухоруш.
156. Вәрф мијов пој имбәјү.
157. Биморә тимор кәрәки.
158. Ә бунмә хок нәвәри.
159. Сәк чүни пусду чү бу.
160. Кук ләмпәј хунәји.
161. Ков раби әчол офдорә һәлоли.
162. Әз һәвәл чәтини вүнүһо әхиру
ник имбу.
163. Дүшмә нәс хисирә.
164. Әз офдоји шәһәнкуми кәрм ниворој.
165. Әз бирәјтү кәләкәди мәсох.
166. Киснә мун ә дәр кәс мадара.
167. Әри сәбәһи тү фикир сох.

168. Дүздә дүл бисдокә хунә бурра
һәсонти.
169. Сәниһәткор бијо заркар бу.
170. Инсон гәнәтсүзә гуши.
171. Амбара пул дүшәј инсони.
172. Ә пәсәј чоґо мол кордә микәшдү.
173. Ә коф кәләтә нобуһо ә хубә
руз нимуну.
174. Ә пул-мол иһдибор нисд.
175. Ә һәр кук, духдәр иһдибор нисд.
176. Гәдүр зәнә шүвәр мидав, гәдүр
шүвәрә зән.
177. Човонә ә руј моворову.
178. Чофој бәбә дәдәј әри һәјили.
179. Хәрәби мәсох, хәчәләти ә рујтү
момуну.
180. Бәһзидов дузиш нәс кирошдә.
181. Ә мүрдәј инсон чи нәдә.
182. Гәрди әри хубә руз нәс мундә.
183. Чәнк зәни шүвәри воруш васалини.
184. Ә дүшмә иһдибор нисд.
185. Духдәр мол кәси.
186. Ә чухури ов импоју.
187. Хунај худо оводу.
188. Зән коф мухуру.

189. Жушд әсәр осдугу вә.
190. Гәриб әз дүли нихәндү.
191. Сад дустанә рәһә ди, ә е дүшмәрәвоз
дустан бош.
192. Ә мәрдсүзә хунә ләзәт нидобу.
193. Е тәмизә нум ә мол дәвләт мәрзү.
194. Ә һомум даравһо әрәг мисоху.
195. Ә кәләтә һүрмәт күрүһо ә хубә
руз мумуну.
196. Бәбә-дәдәј зәнтү, бәбә-дәдәј түни.
197. Бәбә-дәдәј одомирә ебо бирә.
198. Сур түрә ә кәс мәди.
199. Ноһогия кофә мәсох.
200. Сиројирә әз киснә чу хәбәри,
һәсблүрә әз појодә.
201. Кәсә нә хоһуһорә, худо нихоју.
202. Кучә бә кучә, е бәл әлүчә.
203. Дәдәј ә чикә дәдәји, зән ә чикә зән.
204. Әр сәрә е сури.
205. Нәрдуву норә әки худо ниварај.
206. Әз һилом һәмишә ујог бош.
207. Чәнк күрдигәш руј мәбур.
208. Әз одоми пул нә мол мунуһо, е хубә
фәрзәнд мунуһо хуби.
209. Тү-түникә, мәш-мәнүм.

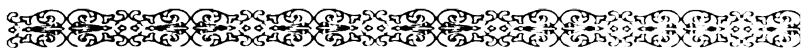
210. Имбуруз түни сәбәһ мә.
211. Күһнә сүмәрһорә ов мәди.
212. Кәләмәрд һәжилә хуноји зу
инчимиш бирә.
213. Дуст-дустә ө чәтини кәрәки.
214. Мәрд сәрпуш зәни.
215. Зән сәр рәһәјо гоби.
216. Өз мәрдүмазар 40 хунә дур.
217. Хәлг икидсүз нибу.
218. Чун-чуни.
219. Басгуни ән дузини.
220. Һәжил күл хунәји.
221. Сәк пој сәкә нивошу.
222. Өз буш еки мадаров әз сәхд дүдү.
223. Сәк кушд сәкә нихуру.
224. Инсон хомә шир хурдәји.
225. Нәхир нә оморә бәкә шәв нәс бирә.
226. Зән зирисәнгә есијов бирә.
227. Өз һошир 40 сал буј һошири мијов.
228. Пој һәрүс бијо бәрәкәтлү бу.
229. Өз видовусдә тирјох мудуру.
230. Ов ө оводунәијә чикә дарафда.
231. Чоги ночогини.
232. Һәммәрә кәрдо имурәш ө гәд үшү.
233. Өз буру зарзаринүм әз дору војзари.

234. Ә һошир сәхд бирә рач ниду, ә һони
такабури.
235. Чүм имбу ә күл мүнүшү, чүм имбу
ә күһ мүнүшү.
236. Әз һәсб офдорәј, гирмочә ә хори нә
норәј.
237. Хок зән шүвәр әз е чикә вәкүрдә
оморә.
238. Инсонә дәрд мүкүшү.

Сэрномә

Слово о поэте	5
Бәдә хәбәр (Әри јоровурдә шаир Јаша бирормә)	13
Әхири коғоз	16
———— Хосдәнүм инсонһорә —————	
Дәдәј	25
Воку дәрмәрә	27
Жирошдә рузһој Һәјили	28
Түш данусдәни	30
Рузһошму ә хејрбу никәрәј доги	32
Духдәр	34
Нипүрсүм	35
Шәв гүдүши әну духдәр	36
У мәнкијә шәв	37
Түрә-түрә дирәнки	38
Рачи тү	40
Әри чинор баллада	43
Жәдәләј куksәк	46

Тү офдорә әјормә	48
Духдәр дәрбәнди	50
Дуһор мәһәз	53
Зәнһој чувур, зәнһој доги	54
Е хуби ә һилом чәнд хуби норә	57
Хосдәнүм инсонһорә	59
Пәшмуни	61
Хојим дүекирә	62
Салһој довһо (Әз поэма е тикә)	63
Дәрбәнд	65
Ов нәмүрүм (Әри Х.Д. Авшалумов)	67
Әки Дог «Машук» (Әри М. Лермонтов)	68
Духдәр урсижәти (Әри космонавтка С. Советскаја)	69
Дәһој Фәһлә	70
Чорризиһо	72
Магистрал «Байкал-Амур» (пролог әз поэма)	74
Әрчү хәрәбиһо, ә хубһо бирә (Әри шаир хәлг иму Исог Ханук)	75

Ворвориһо кофһојтүрә хундәнүт (Әри шаир Бинҗаминов Шәлмү И.)	76
Ә һүрмәт еоровурди Раби Шолум	78
Әри раби Нәтән	80
Ә Гүбә кирошди һәҗилиһојтү (Әри бүзүркә кук хәлг иму Илҗагуев Јагуб Јусифович)	82
Чү ширини нәфәстү (Әри шаир-хонондә Јакубов Ушвәһ Ифраим)	85
Сә шејр әри Тәлһүм Гуршумов (Таир Гилалович Гуршумов)	87
«Вәрф мијов воруш мијов...»	89
«Чү кујум и һилом һәмишәји нисд...»	90

———— Мәним илһамым нәдир ————

Сәни дүшүнүрәм	92
Бармағыма үзүк тах	93
Үрәјимә ишыг чәк	94
Тохунду	95
«Кәздим ојмаг-ојмаг вәтән мүлкүнү...»	96
Чавабсыз бир мәктуб	97

Тәбиәтин гојнунда	99
Јухуда	100
Дузсуз көзәл	101
Ахды	102
Гыш	103
Гудјалчај	104
Ај нә үчүн күнәшә чәпәки бахыр (Әфсанә әсасында јазылмышдыр)	105
Мән ушаг олмамышам	108
Шимал мешәсиндә гыш	110
Губа	112
Сәнин һәсрәтин	114
Ондан Јазмасам	115
Учдун мәнән узаглара	116
Шимал гызы	118
Мәним илһамым нәдир	120
Јахындан кәл, узагдан кәл	122
Итән кәнчлијим	124
«Сизин тој күнүнүздә...»	125

—— 1961-63-чу илләрдә һәрби ——

хидмәтдә олдуғум мүддәтдә,
язылмыш бир сыра шерләр топлусу

Бәлкә	128
О гаҗытмаз бирдә кери	129
Хатырларсан мәни дәрһал	130
Намәлум мәзар (Намәлум әскәрин мәзары)	132
Көзәл	134
Суал	135
Ғышла видалашаркән	136
Сән исти-мән соҗуг	138
Әлвида Халилова	139
Тәкчә сән гарышлама	141
Сәһв аддымлар	143
Булудлар	146
Арзу	148
«Ғәлбимизсә донмуш күл тәк...»	149

* * *

«Кофһоҗ ән бәбәһо» Ән чувурһоҗ Гүбә	150
-------------------------------------	-----

Јаша Машијахов

Дэдэј

Редактор - Машияхов Я. Я.

Печать офсетная. Формат 84x108 1/32
Усл. печ. л. 8,82. Тираж 350 экз. Заказ № 846